Daginstitutioner og børn med etnisk minoritetsbaggrund

- Hvorfor indskrives børnene ofte senere?

FOA

Februar 2019

BUREAU 2000 ANALYSER JOURNALISTIK

Undersøgelsen er udført på bestilling af

FOA

Henvendelser:

FOA

Staunings Plads 1-3

1790 København V

Tlf.: 46 97 26 26

Rapporten er udarbejdet af seniorkonsulenterne Niels Glavind og Susanne Pade, samt to-sprogslærer Lena Bust Nielsen, Bureau 2000 – analyse og forskning.

Henvendelser vedr. undersøgelsens tekniske indhold til:

Bureau 2000 – analyse og forskning

Skråplanet 29

3500 Værløse

Tlf.: 44 66 22 64
www.bureau2000.dk

Copyright: Bureau 2000

ISBN: 978-87-90771-87-4

Indhold

Forord 5
Baggrund og formål 8
Hovedresultater i punktform 8
Kapitel 1. Resumé 11
1.1. Hovedresultater af den kvalitative undersøgelse 11
1.1.1. Tidspunkt for start i daginstitution 11
1.1.2. Forældres syn på kvaliteten i daginstitutionerne 12
1.2. Hovedresultater vedr. registerundersøgelsen af brug af dagtilbud 13
Kapitel 2. Metode 15
Kapitel 3. Forældrenes oplevelser 16
3.1. Start i dagtilbud 16
3.1.1 Senere start for at sikre modersmålet 17
3.1.2 Vigtigt at lære sproget tidligt 23
3.1.3 Vuggestuer er fantastiske 25
3.1.4. Styrker og svagheder ved tidlig start 27
3.2. Introduktion til dagtilbud og dagtilbuddenes kvalitet 28
3.2.1. Introduktion til dagtilbud 28
3.2.2 Når forældrene henter og bringer deres børn 30
3.2.3 Information om hvad børnene oplever i løbet af dagen 30
3.2.4. Respekt for forældrene og lydhørhed og nærvær over for barnet 32
3.2.5 Vejledning, støtte og læring 34
3.2.6 Institutionens ressourcer og struktur 36
3.2.7. Maden i institutionerne 38
3.2.8 Styrker og svagheder i dagtilbuddet 40
4. Familiernes brug af dagtilbud 41
4.1. Nogle statistikbegreber 41
4.2. Den nye statistik 41
4.3. Brug af dagtilbud og etnisk baggrund 43
4.4. Dagpleje eller daginstitution? 45
4.5. ”Ghettobørn” og dagtilbud 46

4.6. Hvem kommer ikke i offentligt dagtilbud 47
5. Metode 50
5.1. Interviews med forældre 50
5.2. Registerundersøgelsen 51
Bilag A. Indvandrere og efterkommere 52
Indvandrere og efterkommere. Nogle begreber 52
Leveforhold hos børn i de etniske minoriteter 54
Bilag B. Etniske gruppers historiske brug af dagtilbud 58
1994 58
1997 og 2002 59
2008 61
2014 62

Forord

Da loven om obligatoriske læringstilbud blev vedtaget i efteråret 2018, savnede FOA svar på en række spørgsmål:

Hvor mange børn med etnisk minoritetsbaggrund vil være omfattet? Hvilke begrundelser giver forældrene til disse børn for ikke at indskrive deres børn i dagtilbud som 1-årige? Er der forskel på de etniske minoritetsgruppers syn på indskrivning af børn i dagtilbud som 1-årige? Er der forskel på, hvor sent børn med etnisk minoritetsbaggrund indskrives i og udenfor "ghettoerne"?

For at få svar på spørgsmålene har Bureau 2000 gennemført en række interviews, som giver nogle bud på, hvad forældre, der er omfattet af de obligatoriske læringstilbud, tænker om indskrivning af deres 1-årige børn. Som det fremgår af rapporten, så er en udsat start i dagtilbud oftest begrundet i et ønske om, at børnene skal lære deres modersmål først. Det overraskende er, at det især gælder for de pakistanske og tyrkiske børn, hvis familier har været her længere end nye indvandrere fra fx Syrien. Betænkelighederne ved tidlig start skyldes også bekymringer i forhold til lave personalenormeringer. Ligesom mange danske forældre, så oplever forældre med etnisk minoritetsbaggrund, at der er for få ansatte til at tage sig af børnene og for få forældresamtaler.

Nogle kommuner er opmærksomme på, at det gælder om at gøre tilbuddene tiltrækkende for forældrene i stedet for at tvinge dem til at aflevere deres børn. Fx i København, hvor indsatsen for forældre til børn med etnisk minoritetsbaggrund også omfattede et kritisk blik på dagtilbuddenes kvalitet. Det tror vi i FOA er vejen frem, og så tror vi på samtalen som et udgangspunkt for en fælles forståelse af, at der er ligeså mange årsager til at ønske sen dagtilbudsstart, som der er forældre Tidligere indskrivning af børn med etnisk minoritetsbaggrund bør ske som resultat af samtaler med forældre. Det gode ry er den bedste vej til tidlig indskrivning, og når en mor i undersøgelsen fortæller, at hendes søn hverken må bede til Allah eller sige navnet Allah, så er det ikke overraskende, hvis familiens venner og bekendte ønsker at udskyde indskrivning af deres børn i dagtilbud.

I FOA mener vi desuden, at vi skal kaste et kritisk blik på det pædagogiske arbejde i dagtilbuddene, for det pædagogiske arbejde er ikke godt nok, hvis børn med etnisk minoritetsbaggrund ikke kan nå at lære dansk i løbet af deres tid i børnehaven. Der skal mere fokus på børnenes muligheder for at indgå i sociale relationer, for det er i legen, at børn er motiverede for at lære sprog.

Interviewene er suppleret af en registerundersøgelse, der fortæller os, at der ikke er stor forskel på, om forældrene bor i eller udenfor en ghetto, når det gælder deres ønske om at indskrive deres børn i dagtilbud som 1-årige. Den viden håber vi, at kommunerne tager til sig.

Stor tak til familierne, der har inviteret os indenfor i deres hverdag, og til dem, der har været med til at formidle kontakterne. Jeres bidrag til denne undersøgelse har givet os et indblik i, hvilke årsager, der kan være, når nogle børn med etnisk minoritetsbaggrund indskrives senere i dagtilbud end gennemsnittet af etnisk danske børn.

Mogens Bech Madsen

Sektorformand

Pædagogisk Sektor

Baggrund og formål

Bureau 2000 og FOA har tidligere sat fokus på nogle af de udfordringer, der gør sig gældende for daginstitutioner i udsatte boligområder gennem undersøgelsen "Udfordringer og muligheder i daginstitutioner i udsatte boligområder".[1]

Der er et politisk ønske om at sikre, at tosprogede børn kommer i dagtilbud i samme omfang – eller måske i endnu højere omfang – end børn der er etnisk-danske. På den baggrund vedtog folketinget i november 2018 en "ghettolov".

Loven betyder blandt andet, at børn der vokser op i en såkaldt "ghetto", skal begynde i dagtilbud (evt. et særligt 30 timers tilbud), senest når de fylder 1 år. Desuden skal der lægges loft over, hvor stor en andel af børn med etnisk minoritetsbaggrund, der må være i den enkelte institution.

FOA har derfor ønsket at undersøge, hvilke ønsker og holdninger, der gør sig gældende blandt de pågældende familier selv, og hvilken faktisk brug af dagtilbud, de har i dag.

Undersøgelsen bygger dels på en registerundersøgelse, der omfatter alle danske børn, dels på en kvalitativ undersøgelse med 22 individuelle interview og et fokusgruppeinterview. De interviewede er forældre til børn med etnisk minoritetsbaggrund. I interviewene har deltaget familier med rødder i Tyrkiet, Pakistan, Iran, Syrien, Marokko, Polen, Nigeria, Somalia, Eritrea, Irak, Egypten, Palæstina.

Formålet med undersøgelsen er:

- at belyse, hvilke oplevelser forældre til tosprogede børn har af dagtilbud og hvilke ønsker, de har til dagtilbuddene og børnenes start i dagtilbud. Dette sker gennem kvalitative interviews.

- at undersøge den faktiske brug af og tidspunktet for start i dagtilbud blandt familier med etnisk dansk og etnisk minoritets baggrund. Dette sker gennem en registerundersøgelse.

Hovedresultater i punktform

I forhold til start i dagtilbud for børn under skolealderen viser undersøgelsen blandt andet:

- Når det gælder de 0-2-årige, er der en tendens til, at nogle børn med etnisk minoritetsbaggrund indskrives senere i dagtilbud end etnisk danske børn, der typisk starter

[1] Udfordringer og muligheder for daginstitutioner i udsatte boligområder, Bureau 2000 – Analyse og Forskning og FOA 2015. Interviews med 23 institutionsledere.

i dagtilbud, når de er 11-12 mdr. gamle. Det gælder især børn med pakistanske rødder og i nogen grad børn med tyrkiske rødder.
- Der er kun en lille forskel mellem børn, der vokser op i en "ghetto" og andre børn, når det gælder indskrivning i dagtilbud.
- Når det gælder børn i børnehavealderen, er der derimod ingen nævneværdig forskel på etnisk danske børn og børn med etnisk minoritetsbaggrund i forhold til indskrivning i dagtilbud.
- Der er – som blandt etnisk danske forældre - forskellige holdninger til, hvilken alder børnene bør have, når de begynder i dagtilbud. Forældre, der har været længe i Danmark, ønsker ofte mulighed for at vente, til barnet fx er 2 år.

I forhold til dagtilbuddenes kvalitet og samarbejdet med familierne viser undersøgelsen:

- Forældre til børn med etnisk minoritetsbaggrund er gennemgående meget glade for de danske dagtilbud.
- Den største bekymring, man finder hos disse forældre, er: Er der nok personale og tid til det enkelte barn?
- Forældresamarbejdet fungerer godt, men der er klare muligheder for forbedringer, navnlig flere samtaler med forældrene.

Kapitel 1. Resumé

Undersøgelsen belyser de holdninger til daginstitutioner, man finder blandt forældre med etnisk minoritetsbaggrund.

Der er især sat fokus på tidspunktet for børnenes start i daginstitution, herunder den betydning, dette tidspunkt har for den sproglige udvikling.

Desuden ses på forældrenes syn på kvaliteten i daginstitutionerne og på forældresamarbejdet.

Det sker gennem en kvalitativ undersøgelse omfattende 22 enkeltinterviews med familier og én fokusgruppe. I interviewene har deltaget familier med rødder i Tyrkiet, Pakistan, Iran, Syrien, Marokko, Polen, Nigeria, Somalia og Eritrea. I fokusgruppen deltog familier med rødder i Irak – Egypten – Palæstina – Syrien.

Undersøgelsen kortlægger desuden den faktiske indskrivning i daginstitution af børn med etnisk minoritetsbaggrund.

1.1. Hovedresultater af den kvalitative undersøgelse

1.1.1. Tidspunkt for start i daginstitution

Blandt forældrenes udtalelser om, hvornår barnet skal *begynde*, finder man forskellige holdninger. Holdningerne hænger blandt andet sammen med forskellige vurderinger af, hvilken betydning begyndelsestidspunktet har for barnets sproglige udvikling.

Fortalerne for en tidlig start i daginstitution (som 1-årig) fremhæver, at:

- Sprogligt er det en god ting, at børnene kommer tidligt i vuggestue. Det konsoliderer det danske sprog
- Børnenes sociale udvikling styrkes
- Børnene keder sig ikke
- Børnene lærer meget.

Forældre, der er betænkelige ved den tidlige start, fremhæver blandt andet:

- Vuggestuen kan ikke give børnene den omsorg, de har brug for fra deres forældre
- Børnenes mulighed for at konsolidere modersmålet, inden de starter, bliver mindre
- Børn er forskellige og udvikler sig i forskelligt tempo
- Nogle forældre prioriterer at være hjemme med børnene længere
- For tidlig start kan give problemer for både barn og personale, hvis barnet ikke trives

Der er formentlig en tendens til, at det især er de ”nye” indvandrergrupper (typisk flygtninge), der ønsker en tidlig start.

Flere forældre er stødte over den nye regel om, at børn i "ghetto-områder", skal tvinges i dagtilbud, fra de er 1 år. De fremhæver blandt andet:

- At det bør være forældrenes afgørelse

- At børn er forskellige, også med hensyn til hvornår de bør begynde i dagtilbud

- At kommunerne i forvejen holder øje med, at børn med særlige behov kommer i dagtilbud.

1.1.2. Forældres syn på kvaliteten i daginstitutionerne

Stort set alle de forældre, vi har talt med, og som bruger en kommunal eller en selvejende daginstitution, er meget glade for danske daginstitutioner. Personalet roses til skyerne og omtales som varme, interesserede og åbne. De kritikpunkter, nogle af forældrene fremfører, er:

- Der er for lidt personale

- Når man henter sit barn, kan det være svært at få kontakt til den medarbejder, der har haft barnet i dagens løb

- Børnegrupperne er for store.

I forhold til forældresamarbejde har forældrene været yderst tilfredse med den indkøring, der typisk sker i danske daginstitutioner, og som gør det muligt for forældrene at være sammen med barnet i institutionen i den første periode. Det er en mulighed, de som regel ikke finder i deres oprindelseslande. Det gør dem trygge ved det danske dagtilbud og bidrager til forståelse af den danske dagtilbudskultur.

Flere har også oplevet, at daginstitutionspersonalet har givet god bistand med at fortælle om barnets særlige behov ved overgang til skole.

Som hovedregel er det forældrenes opfattelse, at de får god information om, hvad der sker i dagens løb. Dog udtrykkes der samtidig frustration over, at det personale, som er til stede ved afhentning, ikke altid har fulgt deres eget barn igennem dagen. En del forældre giver desuden udtryk for, at der kunne være flere forældresamtaler om det enkelte barn.

Når det gælder *kosten,* er forældrene gennemgående tilfredse. Der er meget ros til institutionernes køkken. Både fordi maden smager godt, og fordi den er sund.

1.2. Hovedresultater vedr. registerundersøgelsen af brug af dagtilbud

Når det gælder børn i *børnehavealderen*, er der ikke nogen nævneværdig forskel på børn med etnisk-dansk baggrund og børn med etnisk minoritetsbaggrund i forhold til brug af dagtilbud. Stort set alle børn kommer i dagtilbud. Statistikken fra de senere år har dog den svaghed, at den ikke omfatter privatinstitutioner og private børnepasningsordninger.

Når det gælder børn i *dagpleje/vuggestuealderen*, er der en tendens til, at børn med etnisk-dansk baggrund begynder tidligere end børn med etniske minoritetsbaggrund. Børn med etnisk-dansk baggrund begynder i gennemsnit i dagtilbud, når de er mellem 11 og 12 mdr. For børn med etnisk minoritetsbaggrund er billedet mere blandet:

- Børn med fx syrisk baggrund begynder typisk lige så tidligt – eller tidligere – som etnisk danske børn

- Børn med pakistansk-etnisk baggrund begynder typisk op til et år senere. Også børn med tyrkisk-etniske forældre venter ofte med at sende børnene tidligt i dagtilbud.

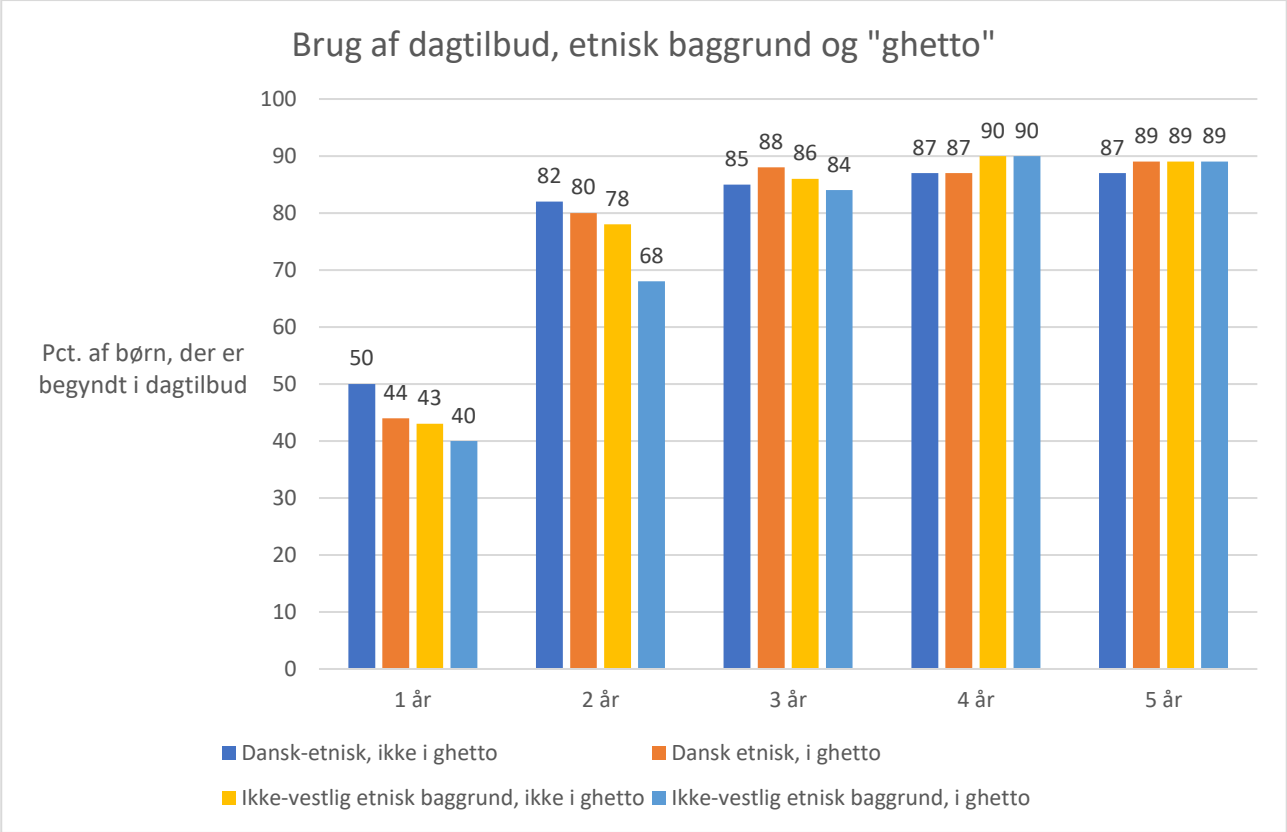
Tendensen er formentlig, at de "nye" flygtningegrupper er ivrige efter at få del i det danske dagtilbudsliv, mens nogle af de "ældre" indvandrergrupper gerne vil vente. Dette stemmer godt med tendensen i de kvalitative interviews.

I Bilag B gennemgås en række tidligere undersøgelser af etniske gruppers brug af dagtilbud. Selv om aldersgrænser m.v. kan være forskelligt afgrænset, er der ingen tvivl om, at den forskel, der tidligere var på dette område mellem etniske minoriteter og etnisk danske familier, i dag er reduceret meget.

Ca. 15 pct. af de etniske minoritetsbørn bor i såkaldte "ghettoer". I alt bor der ca. 19.000 børn i "ghettoer", svarende til godt 1.000 børn pr. årgang.

Sammenhængen mellem benyttelse af dagtilbud, minoritetsbaggrund og evt. bolig i "ghetto" er vist i Figur 1.

Figur 1

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

Det ses, at børn med etnisk minoritetsbaggrund begynder lidt senere i dagtilbud end etnisk-danske børn, og dette er lidt mere udtalt i "ghettoerne" end i det øvrige land (når børnene fylder 2 år, er der en mindre andel, der har været i dagtilbud året før). Der er dog ikke tale om de store forskelle, og forskellene udlignes fra 3 årsalderen.

Den nye ghettolovgivning betyder imidlertid, at børn, der lever i en "ghetto", *skal* begynde i dagtilbud, senest når de er 1 år gamle. Antager man, at børnene i gennemsnit skal begynde et halvt år tidligere, svarer det til ca. 500 børn, der fra sommeren 2019 får pålæg om at begynde tidligt. Det faktiske tal vil dog formentlig blive meget mindre, fordi kommunerne kan dispensere fra denne regel, hvis barnets sproglige udvikling sker tilfredsstillende. Undtager man fx de etnisk-danske børn og en del af børnene med etnisk minoritetsbaggrund, bliver tallet måske 200.

Kapitel 2. Metode

For at belyse forældrenes oplevelser og deres ønsker til dagtilbud og til børnenes start i dagtilbud har vi benyttet kvalitative semistrukturerede interviews. For at belyse den faktiske brug af dagtilbud er gennemført en registerundersøgelse.

Kvalitative interviews

Datamaterialet er indsamlet i løbet af andet halvår 2018. Der er gennemført 22 interviews med familier og et enkelt fokusgruppe interview. Gruppen af interviewpersonerne er så vidt muligt udvalgt, så de vigtigste oprindelseslande i forhold til at have børn i danske daginstitutioner er repræsenteret.

I interviewene har deltaget familier med rødder i Tyrkiet, Pakistan, Iran, Syrien, Marokko, Polen, Nigeria, Somalia, Eritrea. I fokusgruppen deltog familier med rødder i Irak, Egypten, Palæstina og Syrien.

Empirien bag denne del af undersøgelsen er kvalitativ og kan ikke siges at være repræsentativ, men giver et indblik i oplevelser og holdninger hos de personer, vi har interviewet.

Registerundersøgelsen

For at undersøge den faktiske brug af dagtilbud blandt familier med etnisk dansk og etnisk minoritetsbaggrund har vi benyttet registerdata.

Registerundersøgelsen bygger på en registersamkørsel i Danmarks Statistik, der omfatter alle børn under 18 år og viser bl.a. familiernes sociale og uddannelsesmæssige baggrund, etnisk baggrund og brug af dagtilbud og fritidstilbud (frem til 2017).

Kapitel 3. Forældrenes oplevelser

Interviewene har fokuseret på forældrenes holdning til, hvornår man skal begynde i dagtilbud og på deres oplevelse af dagtilbuddene. Herunder introduktionen til dagtilbuddet, kontakten når børnene hentes og bringes og informationen, som forældrene modtager om, hvad børnene har oplevet i løbet af dagen. Der har desuden i interviewene været fokus på, hvordan forældresamarbejdet opleves, samt på den støtte og vejledning de modtager.

3.1. Start i dagtilbud

Hvis man ser på, hvornår børnene er startet i dagtilbud, er stort set alle børnene begyndt i vuggestue eller dagpleje i perioden hvor børnene har været mellem 7 mdr. og 1 år og 6 måneder. Langt hovedparten af dem er startet i vuggestue som 1-årige.

Ved interviewene med familierne får man af forskellige grunde divergerende svar på, hvornår de synes, det er en god idé at indskrive børnene i dagtilbud. Nogle familier mener, det er bedst at børnene kommer i vuggestue tidligt, omkring 1 årsalderen, nogle foretrækker en privat børnepasningsordning, nogle foretrækker vuggestue som 2-årige, og nogle vil helst vente med børnehave, til de er 3 år.

Nogle mener, det er synd for børnene, at de tages væk fra hjemmet for tidligt, ligesom andre mener, at ressourcerne i vuggestuen ikke sikrer omsorgen for det enkelte barn.

Familiernes livssituation er meget forskellig, både med hensyn til hvor længe de har været i Danmark, deres uddannelsesmæssige baggrund og deres sted i livet.

Selv om familierne har ønsker om tidspunktet for dagtilbudsstart, er det meget ofte også andre ting, der i praksis bliver afgørende, såsom barselsorlovens længde, familiens økonomi og de faktiske tilbud om plads til barnet.

Med hensyn til sproget er der ligeledes divergerende opfattelser af hvilket tidspunkt for dagtilbudssstart, der er bedst for børnenes sproglige udvikling. Forældrenes holdninger hertil kan udspringe af, om forældrene er født og opvokset i Danmark, eller om de er kommet hertil senere, ligesom der kan være kulturelle forskelle.

For nogle familier, der har dansk som sprog i hjemmet, og som har boet i Danmark hele livet, er det vigtigt at sikre, at børnene forstår familiens oprindelige sprog og de kulturelle rødder. For de familier, der er kommet hertil for nylig, er det vigtigste ofte, at børnene lærer det danske sprog tidligt.

Forældrene har således forskellige refleksioner med hensyn til deres sproglige ønsker og om, hvad der skal til for at styrke børnenes sproglige udvikling, både hvad angår modersmålet og det danske sprog. Nogle forældre tænker, at børnene bliver bedre til dansk, hvis de kommer tidligt i

vuggestue eller dagpleje og nogle har den holdning, at det er vigtigt, at børnene konsoliderer deres modersmål i de tidlige år og eventuelt får modersmålsundervisning undervejs.

Flere kommenterer kritisk lovgivningen, der kræver at børn i udvalgte områder skal starte i vuggestue som et 1-årige.

3.1.1 Senere start for at sikre modersmålet

Det tyrkiske sprog går tabt – ønskede start som toårige, hvis økonomisk mulighed

En tyrkisk familie. Moren og hendes mand taler perfekt dansk. Børnene er startet i vuggestue som 1-årige.

Moren kunne godt tænke sig, at børnene først skulle starte i daginstitution, når barnet er to år, hvis det var økonomisk muligt. Mange af hendes etnisk danske venner synes det samme. Hun mener, at det er moderhjertet og prioriteringerne i familierne, der er afgørende.

Familien taler dansk hjemme og oplever, at det tyrkiske sprog går tabt for børnene. De har et stort ønske om, at børnene også bibeholder det tyrkiske sprog.

" Jeg kunne godt tænke mig at barnet først skulle i institution når det var 2 år. Men vi har ikke økonomisk mulighed for det. Der er mange, der godt kunne tænke sig, at børnene først skal starte, når de er to år. Jeg tror ikke, at det har noget at gøre med om man har 2 sprog, for man mange af mine etnisk danske venner synes det samme. Vi har et eksempel på en pige, som først kom i vuggestue som 2-årig og gik hjemme det første år hos bedsteforældre og familie. I dag taler hun perfekt dansk og tyrkisk. Hun voksede op med tyrkisk hjemme og dansk i institutionen. Dem, der har valgt at vente med at sende børnene i vuggestue til børnene til de er 2 år, og så samarbejder med mormor og morfar, de oplever, at børnene får et bedre tyrkisk og et bedre dansk.

Men nu taler vi kun om sprog. Det kan jo sagtens være, at der er andre fordele ved institutionerne, hvis vi ser på børnenes sociale udvikling. Jeg tror, at for dem jeg kender, der har holdt børnene hjemme til de er 2 år, er lige så meget moderhjertet. Og jeg kender lige så mange danske som tyrkiske familier, der har gjort det. Man har ikke kunnet bære at aflevere barnet så tidligt, så har man sparet og undværet ferier for at få råd til det.

Jeg er vokset op kun med tyrkisk i hjemmet. Jeg har ikke taget skade. Den gang, min far kom her op i 60-erne og 70-erne, var der ikke danskundervisning. Der hed det velkommen til Danmark, her skal du sove og her skal du arbejde. Der var ikke mere. Vi kom her op i 80-erne. Men da var det for sent for min far, der havde han arbejde, kone og 3 børn der skulle passes. Hjemme hos os var det kun det tyrkiske. Vi blev sat foran fjernsynet for at høre dansk. Vi kunne ikke få hjælp til lektier.

Hvis jeg endelig skulle kunne ønske mig noget, så er det ekstra undervisning i tyrkisk, for det havde jeg i skolen. Det havde jeg meget glæde af. Jeg havde modersmålsundervisning to gange om ugen. Det styrkede også, at jeg fik tyrkiske venner og ikke kun danske.

Vi har lige mange danske og tyrkiske venner. For mig at se er der ingen forskel på børneopdragelsen. Alle forældre vil deres børn det bedste. Selvfølgelig er der forskellige regler i hjemmene."

Vigtigt at børnene lærer modersmålet først - Valgte vuggestue fra 1 år og 6 måneder

Mor med tyrkiske rødder, født og opvokset i Danmark, datter på 2 år.

Moderen fortæller, at barnet startede i vuggestue som 1 år og 6 måneder, og at det var helt passende, da hun nu havde brug for andre. Hun oplever det dog bekymrende, at barnet allerede rykkes til børnehaven som toårig.

Familien taler tyrkisk hjemme og det gik meget hurtigt med også at lære dansk, da datteren startede i vuggestuen.

"Jeg valgte, at hun ikke behøvede at starte, da hun var 1 år. Jeg tænkte, at jeg godt kunne trække det lidt ud. Min mand sagde, at vi har en svigermor, der kan passe, så hvorfor ikke bruge muligheden. Da hun blev 1 år og 6 mdr, tænkte jeg, at nu er det nu. Hun var begyndt at kede sig, hun har jo brug for at blive aktiveret og stimuleret. Hun har brug for andre børn.

Mit barn blev flyttet fra vuggestue til børnehave som 2-årig. Jeg synes, at de først skal i børnehave, når de bliver 3 år. Det er meget tidligt. Det er det eneste, jeg ikke er tilfreds med.

Jeg har altid fået at vide, at det er vigtigt at lære barnet sit modersmål først, så det har vi gjort. Hun begyndte at tale som et-årig. Da hun skulle starte i institution, talte jeg lidt dansk med hende, men så snart hun kom i institution, begyndte hun at tale dansk. Det gik meget hurtigt, jeg er ikke bekymret."

Dagpleje. Godt at starte som 10 mdr. men 1 år er også godt.

To familier med pakistanske rødder er kede af, at børnene kun forstår, men ikke taler modersmålet. Familierne taler dansk derhjemme. Børnene er kommet i dagpleje og vuggestue fra omkring 1- års alderen.

Kvinde med pakistanske rødder og en pige på 5 år i børnehave. Barnet startede i dagpleje da hun var 10 måneder, og det har været fint. Moderen tror, det er meget forskelligt, hvad der er bedst for det enkelte barn og familie, men hvis barnet kommer for sent i institution, kan det være svært med det sociale, hvis de ikke er vant til at lege med de andre børn.

"Jeg tænkte, at jo tidligere jo bedre. Hun kom i dagpleje som 10 mdr. Hun havde brug for det, og så skulle jeg begynde at arbejde. Det var hårdt, jeg græd også den første

uge. Min mand og jeg overvejede, om vi skulle vente, men vi blev enige om, at det var det bedste, og jeg skulle også tilbage på arbejde. Vi kunne have taget et par ugers ferie, men det fungerede jo fint. Vi fik en helt fantastisk dagplejemor. Så vi blev rigtigt glade. Det gik fint. Legestuen var også fin. Så hun trivedes. Min mand var også lige startet på nyt arbejde, så han kunne heller ikke tage ekstra tid. Min svigerinde har beholdt sit tredje barn hjemme længere. Hun er læge, og hun har nogle muligheder. Hendes mand har også muligheder. Så barnet skal først af sted, når han er 12 måneder. Jeg synes begge måder fungerer fint.

Jeg tror at det er vanskeligere, når børnene bliver ældre, så har de ikke fået det sociale og er ikke vant til at lege. Men jeg tror, det er meget forskelligt. Nu kan jeg få 12 måneders barsel, så hvis vi får et barn mere, har jeg mulighed for at vente, til hun bliver 12 måneder".

Familien lægger vægt på at pigen også lærer pakistansk, men det er vanskeligt når familien taler dansk hjemme.

" Vi taler dansk hjemme, men vores datter forstår pakistansk. Det er svært at bibeholde sproget, når vi taler dansk hjemme. Men vi lægger vægt på, at hun skal lære pakistansk. Vi skal føre sproget videre. Vi har slet ikke været i Pakistan endnu med vores barn. Min mor kom hertil som 8-årig. De forsøger at tale urdu med hende, men hun gider ikke rigtigt. Hun skal vide, at der er noget der heder Pakistan. I sommer var vi i Dubai. Her mødte hun familien og talte pakistansk."

Bekymring for at børnene tvinges til at starte som etårige – mangler modersmålsundervisning – dansk politik

Familie med pakistanske rødder og 3 børn, moderen er dansk som andetsprogslærer. Alle børn er startet omkring 1 år.

Moderen er meget kritisk i forhold til, at man vil tvinge bestemte etniske grupper i vuggestue som 1-årige. Hun udtrykker bekymring for, at når børnene kommer i vuggestue allerede da, vil de miste noget af det kulturelle på hjemmefronten. Hun mener, at de vil blive forvirrede som ganske små og vil have svært ved at finde ud af, hvem de er. Hun mangler mere fast personale i institutionerne og forklaring på, hvad man har tænk sig med modersmålsundervisning.

"Min datter var et år da hun startede. Min søn var 1 år og 3 mdr. Da tog jeg forlænget barselsorlov. Jeg er glad for min institution. Man skal jo sætte børnene i institution, når man går på arbejde. På den måde er det jo ikke et ønske, men en nødvendighed.

Jeg kunne tænke mig mere fast personale og forklaring på, hvad man har tænk sig med modersmålsundervisning, hvis man tvinger alle børn i vuggestue, når de er et år.

Dem der vælger at blive hjemme med børnene, understimulerer jo ikke børnene. De har netværk, de møder, og dem, jeg kender, de hygger sig.

Selvfølgelig er der nogle socialt belastede familier, der har brug for hjælp. Men disse familier findes vel overalt. Det er jo ikke kun en bestemt etnisk gruppe. Hvad er de negative konsekvenser? Hvis man selv gerne vil bruge tid med sit barn, og man bliver tvunget til at aflevere, så får det nogle psykiske og følelsesmæssige konsekvenser for forældrene, som har muligheden, men ikke må. Det, der generer mig mest, er, at den officielle begrundelse for, at man ikke må have barnet hjemme er, at man fx skal lære demokratiet at kende, men det gør man jo ikke som 1- årig. Der er negative årsager til tvangen.

De fleste kommer i børnehave. I min omgangskreds heromkring er der rigtig mange pakistanere og somaliere. Jeg møder dem på legepladsen om sommeren. De synes jo, at det er synd for børnene at sende dem af sted så tidligt. Jeg synes også, at når de kommer så små i institutionerne, så mister de også noget af det kulturelle på hjemmefronten. For så bliver de allerede som små forvirrede. Hvem er de? Nu er det fx jul, og selvfølgelig skal mine børn være med til det hele. Vi tager til alt. Men herhjemme holder vi ikke jul. Så jeg kan godt se fordelen.

Hvis det var helt op til mig, ville jeg måske have ventet med at sætte mine børn i institution til de var 3 år. Jeg synes, det ville have været en gave, når børnene er så små. Jeg havde 3 mdr., hvor jeg var hjemme. Det var skønt, vi var på udflugter, alle mulige steder henne. Man kan sagtens give børnene oplevelser, når man er hjemme. De pakistanere jeg kender her, er primært kommet inden for de sidste år, de kommer på greencard for at arbejde. Der er ikke legestuer, men man laver interne legeaftaler. Da jeg var på barsel, var vi tre, og vi mødtes og lavede vores egne aktiviteter. Jeg kan ikke se, hvad de opnår ved at gå ind og tvinge børn i vuggestue som 1- årige og tage deres frihed fra dem, der ønsker at være hjemme. Hvis de ønsker at være hjemme med børnene de første år, så fred være med det."

Familiens udfordring som to-sprogsforældre er, at børnene taler dansk og forstår modersmålet, men ikke taler det.

"Jeg forstår ikke, man kan tvinge i vuggestue. Man går ind og fratager identitet og sprog. Jeg selv modtog modersmålsundervisning indtil 5. Klasse. Vores udfordringer som to-sprogsforældre er, at vores børn taler dansk og forstår modersmålet (urdu), men de taler det ikke. Der bliver ikke tilbudt modersmålsundervisning i kommunen, som jeg kan gøre brug af. Jeg bliver nødt til at sende dem i en moske, som tilbyder modersmålsundervisning. Der er ikke andre tilbud. "

Familien er også bekymret for, hvad der sker i Danmark i øjeblikket.

"Jeg forstår ikke det, der sker i dansk politik. Mulighederne for, at man kan få et godt liv i Danmark som tosproget er begrænsede i øjeblikket. Jeg tænker meget på, om mine børn skal på engelsk skole. Mine børn har ikke de samme rettigheder. Hvis de

kommer til at lave noget forkert og bliver smidt ud, hvor skal de så tage hen? Hvad skal mine børn gøre, hvis de bliver udvist af landet, så har de lært dansk og intet andet. Vi tænker på, om det er nu, vi skal tænke engelsk. Vi har ikke nogen tilknytning til Pakistan, min mand har, men mine børn har aldrig været der. Der er rigtigt mange højtuddannede mennesker, der tænker, er det her vi skal være? Det rammer bredt. Det er sørgeligt."

Vigtigt at lære modersmålet i en tidlig alder

To somaliske mødre har fokus på, at det er vigtigt at lære modersmålet i en tidlig alder, og at det går hurtigt med at lære dansk i børnehaverne. Familierne taler både dansk og somalisk derhjemme og er bevidste om børnenes sproglige udvikling.

Somalisk mor, der taler godt dansk og med 7 børn mellem 15 år og 5 måneder har valgt at arbejde med en privat børnepasningsordning og have sine egne børn dér. Hun synes det er for tidligt at aflevere børnene i vuggestue når de er 1 år. Hun vil helst passe børnene til de er 3 år, men synes også at 2 år er fint. Hun siger:

"Jeg vælger en privat børnepasningsordning for at børnene kan lære deres modersmål, mens de er små. Små børn i børnehaven lærer meget hurtigt dansk. Børnene havde ikke problemer med det danske sprog. Vi taler dansk og somalisk hjemme. Men børnene taler mest dansk. Jeg sørger også for at de taler dansk, de bor jo her, og de skal bruge det danske sprog."

Erfaringer med 6 børn, de mindste er kommet i daginstitution som 2-årige, resten som 3-årige i børnehave. Arbejder med privat børnepasningsordning

En anden somalisk kvinde i Mjølnerparken, der taler godt dansk, har 6 børn op til 15 år. Sidste 2 er tvillinger. Moren er uddannet pædagogisk assistent (PGU), og har valgt at passe de 4 første børn hjemme i en privat børnepasningsordning indtil børnehaven og de 2 sidste til de var 2 år da de kom i institution.

"Mine tvillinger kom i børnehave som 2-årige. Ellers har jeg passet alle mine børn hjemme indtil børnehaven. Jeg er uddannet pædagogisk assistent. Efter min uddannelse har jeg arbejdet 2 år i vuggestue, og jeg synes, at vuggestuebørn har brug for deres forældre. Jeg syntes, at det var synd for børnene, at de ikke fik den omsorg, de havde brug for fra deres forældre. Lige meget hvor meget vi prøvede, kunne vi ikke give dem det samme. De havde brug fra omsorg fra forældrene.

Så jeg ville have dem hjemme de første 3 år. Da jeg valgte at passe mine børn hjemme og have en privat børnepasningsordning, var jeg ude med mine børn hver dag, og jeg deltog i de legestuegrupper, der var, og i de bemandede legepladser. Jeg prøvede faktisk at lade dem omgås andre børn og lege med andre børn. Jeg var meget motiveret for at få dem ud og deltage i aktiviteter.

Jeg tror ikke, at der er forskel på to-sprogs mødre og etnisk danske mødre i forhold til, hvornår de vil aflevere deres barn i dagtilbud. Det der med følelser over for vores

børn, det har vi alle sammen. Men der er nogle der skal på arbejde, og nogle kontanthjælpsmodtagere vælger at passe barnet længere, fordi de har muligheden.

Børnene lærer hurtigt sproget, men der er sproglige udfordringer for nogle forældre mht. til det digitale forældresamarbejde i institutionen. På det punkt kunne forældrene bruge mere hjælp.

Der er sproglige udfordringer. Siden det er blevet digitalt, er opslag til forældrene i institutionen blevet fjernet. Det er svært for nogle at modtage information. Vi har selv skullet installere app på telefonen, hvor man kan følge med i dagligdagen i institutionen. Dem der ikke kan selv kan, giver det problemer. Der er forældre der ikke kan sproget og ikke kan bruge en app. Det er svært. De kunne godt bruge mere hjælp.

Børnene lærer hurtigt sproget. Der kan være børn, der starter og ikke har haft store søskende, hvor det er svært. Men der er rigtigt meget sprogstimulering i institutionen, de bruger sproget meget aktivt i pædagogikken.

Vi taler både somalisk og dansk i hjemmet. Vi glemmer ikke vores sprog. De taler fint somalisk."

Børn er forskellige, lovgivning om etårige rammer forkert.

Hinda Yusuf, koordinator for familie- og fritidsguideindsatsen i Mjølnerparken, og mor til 6 børn.

"Børn skal i institution som følge af ghettolovgivningen - i vuggestue, når de er 1 år. Jeg synes, det er en dum idé. Det er virkelig synd for børnene. Børn er forskellige, der er nogle børn, der har brug for deres mødre, selv om de er ét år. Man kan ikke bare kaste børn som en bold, og sige. at det er der de skal være nu. Det er forældrene, der ved, hvornår deres barn er parat til vuggestue. Det afhænger af det enkelte barn. Jeg har 6 børn, og det har været helt forskelligt. I børnene og ungdomsforvaltningen har man hele tiden vurderet og hjulpet forældrene på bedste måde, nu kræver lovgivningen bare at børnene skal afleveres. Det bliver anderledes."

3.1.2 Vigtigt at lære sproget tidligt

Vigtigt at børnene taler både dansk og arabisk – institutionsstart 3 år (måske)

En marokkansk mor på visumophold har tre børn, hvoraf to i børnehave og den yngste på småbørnsstue. Har indtil nu taget frem og tilbage til Marokko hver 3. måned. Moren taler fransk og arabisk, men dårligt dansk, faren har boet i Danmark i 18 år. Børnene går i arabisk skole om lørdagen, fordi hun ønsker, at børnene taler arabisk. Selv om moren griner og siger, at børn først skal i børnehave som 3-årige, er hun rigtig glad for, at hendes barn er kommet i institution, da han var 17 måneder.

"Mine børn taler dansk og min store datter taler arabisk. Jeg vil gerne have, at mine børn lærer arabisk, så de går i arabisk skole om lørdagen. Jeg taler fransk, noget dansk og arabisk. Men jeg har aldrig lært dansk, fordi jeg ikke har opholdstilladelse.

Jeg har ikke haft børn i vuggestue. Men min søn har været i børnehave, fra han var 17 måneder, småbørnsstue. De andre da de var 3 år. Det er svært at aflevere som mor. Men det er en god ting. Jeg synes, de skal i børnehave når de er 3 år (griner)".

Børnene startede som 7 og 9 måneder, godt for børnene

En anden marokkansk mor har to piger på 6 og 3 år, der nu er i børnehave og begge har gået i vuggestue. Moderen taler dårligt dansk. Hendes mand er født i Danmark. Børnene taler kun dansk, ikke arabisk. Den ældste datter taler ikke så godt dansk, fordi hun har øredræn.

"Jeg taler arabisk til børnene, og min mand taler dansk. Mit dansk er ikke godt. Nogle gange forstår min datter mig ikke, fordi hun ikke forstå arabisk. Det er svært.

Mine børn kom tidligt i institution. Jeg synes, børnene skal starte tidligt. Mine børn startede da de var 7 og 9 måneder. Det er rigtigt godt for børnene at komme i vuggestue og børnehave."

Dansk børnehave lærer barnet sproget

En marokkansk alenemor, som taler forståeligt dansk, har en dreng på 4 år, som startede i Røde Kors vuggestue på et flygtningecenter som 1-årig. Der var er åbent fra 9-12 hver dag. Det var forvirrende for ham, fordi der var børn, der talte mange forskellige sprog. Nu går han i dansk børnehave. Sønnen taler kun dansk og lidt arabisk. Moren siger:

" Jeg synes, at alle børn skal starte institution, når de er et år. De lærer så meget".

Børnene taler dansk og kurdisk

Iransk- kurdisk familie med tre børn. To børn går i dansk skole og er meget dygtige og taler meget fint dansk. Børnene kom i børnehave i Frederikshavn som 6- og 3-årige. Børnene er godt forankrede i det kurdiske sprog. Moren taler meget lidt dansk, interviewet er med tolk. Børnene taler perfekt dansk, kurdisk og lidt farsi og nu også

en smule engelsk som de har lært i dansk skole. Børnene taler dansk sammen. Moren synes, at børn skal starte tidligt i institution.

"Jeg synes at børn skal i institution når de er et år. De lærer så meget."

Datteren på 10, der er med til interviewet, siger:

"Vi har engelsk i skolen tirsdag og torsdag. I Tyskland lærte jeg også lidt tysk. Vi taler kurdisk hjemme. Da vi boede i Frederikshavn, kunne min mor rigtig godt dansk og gik i skole og også i praktik. Efter vi kom til Tyskland og Sjælsmark har hun været så stresset, at hun har glemt det danske."

Søskende taler ikke samme sprog

En iransk- kurdisk familie har to piger på 7 og 3 år. De har været tre år i Danmark. Datteren på 3 går i Røde Kors børnehaven ved flygtningecentret, og datteren på 7 går i Røde Kors skole.

Pigen på 7 år taler godt dansk. Hun lærte det hurtigt, da hun var i Dronninglund, og gik i en dansk børnehave. Nu taler hun ikke kurdisk, men kun dansk.

Datteren på 3 år har gået i Sjælsmark børnehave i 5 måneder og taler slet ikke noget dansk.

"Jeg vil selvfølgelig meget gerne have haft at min datter på 7 år går i dansk skole. Det er meget bedre, at hun er sammen danske børn, så lærer hun meget mere. I Dronninglund blandede de børnene med danske børn og det var meget bedre. I Dronninglund blev børnene passet i en dansk børnehave ude i byen, det var rigtigt godt for børnene. Min datter lærte meget hurtigt dansk, og hun var meget glad for at gå der.

Det er ikke vigtigt, hvordan jeg har det. Det er meget vigtigt med vores børn. Det er dem, der skal have en god fremtid. Jeg har ikke nogen uddannelse, men jeg vil meget gerne have en god uddannelse for mine børn. Det er det vigtigste."

Sønnen taler dansk og engelsk, mor engelsk, tagarinje og dahlik

En kvinde fra Eritrea, har afsluttet high school i historie og geografi i Etiopien. Hun taler godt engelsk, men ikke dansk. Har været i Danmark i 7 år og venter på asyl. Har en dreng på 7 år. Drengen var i Røde Kors børnehave sammen med mor (medhjælper), fra han var 2 år og 3 mdr. derefter i almindelig dansk børnehave. Her lærte han hurtigt dansk. Han taler godt dansk og engelsk.

"Jeg taler engelsk, tagarinje og dahlik. Han forstår lidt tagarinje. Selv om jeg vil elske at tale mit sprog, er det svært, fordi der er ikke mange heromkring, der taler det. Det er i orden. min søn ikke taler mit sprog.

Jeg synes selvfølgelig, de skal starte i vuggestue når de er 1 år. Det er meget bedre for dem, de går ikke kun derhjemme, de kommer sammen med andre børn og lærer. Det er virkelig godt.

Jeg synes, at så snart de kommer til Danmark, skal de starte i vuggestue som andre børn. Normalt kan man starte i vuggestue tidligt og blive en del af uddannelsessystemet"

3.1.3 Vuggestuer er fantastiske

Forældrene virker meget samarbejdsvillige og ser optimistisk og positivt på deres børns sproglige udvikling i institutionerne og den hjælp, som både forældre og børn får til de sproglige udfordringer.

Børnehaver og vuggestuer er perfekte

Gruppeinterview i Bydelsmødre med fire forskellige etniske minoritetsbaggrunde (Syrien, Irak og Egypten, Palæstina).

En enkelt siger: *Jeg synes, at det er synd at børnene skal starte så tidligt, jeg kunne godt tænke mig at børnene først skal starte, når de er 2 år gamle."*. Der brydes ind fra de andre, der siger *"børnehaver og vuggestuer er perfekte.".*

Glad for vuggestue og at barnet får ekstra opmærksomhed på sproget

Syrisk-kurdisk familie med fem børn, der er kommet til Danmark for knap to år siden:

"Vuggestuen ligger 200 m. fra, hvor jeg bor. Jeg kiggede ind en dag og så, at den så hyggelig ud. Børnene var glade, og mange voksne var tilstede. Jeg taler kun med de andre arabiske og kurdiske forældre, jeg kan ikke forstå, når de danske forældre taler til mig. Jeg er meget glad for, at mit barn får lidt ekstra opmærksomhed på sproget. Måske kunne jeg bruge en sproglærer, der kun fokuserer på flygtningebørns sprog."

Meget tilfreds med den måde mit barn lærer dansk

Syrisk mor med to piger:

"Jeg er meget tilfreds med den måde, de lærer mit barn sproget på, og ud over det, lærer de ham at opføre sig pænt ved spisebordet. Jeg føler, at de er med til at opdrage på ham.

Sproglige udfordringer hæmmer et godt samarbejde med personalet og de andre forældre, men vi får al den hjælp vi har brug for."

Jeg har lært pædagogerne lidt arabisk, jeg taler selv dansk

En anden syrisk mor:

"Sproget er ikke noget problem. Jeg har også lært dem (pædagogerne, red) lidt arabisk. Når min datter græder, så har jeg lært pædagogen at sige et par ord på arabisk, og når pædagogen så siger dem, så kigger min datter rundt og siger "hvem er det, der kan arabisk?".

Min søn lærte dansk på 3 måneder

Syrisk familie med et barn:

"Sproget var svært for mig i starten, men nu efter 3 år taler jeg dansk. Min søn lærte dansk på 3 måneder. Det har ikke været et problem i børnehaven. Jeg har fået alt den hjælp, jeg kan ønske mig.

Kommunen valgte institutionen, og den var god. Jeg har ikke så mange veninder med børn, og kender ikke nogen, der ikke vil sætte deres barn institution. Alle dem jeg kender, er glade for vuggestuen og børnehaven."

Børnene burde starte senere end et år

Syrisk mor, to drenge og en pige:

"Jeg kan godt lide, det er en lille institution. Jeg synes, at de starter alt for tidligt i institutionen. De burde først starte senere"

Vuggestuen er rigtig god

Syrisk kvinde med to børn:

"Jeg er rigtig glad for vuggestuen. Min søn kommer ud og møder andre, og han lærer en masse ting. Det er bare kedeligt, at han græder, når jeg går, men det bliver nok bedre."

3.1.4. Styrker og svagheder ved tidlig start

Nedenfor præsenteres forældrenes holdninger til tidlig start samlet i oversigtsform.

Forældrenes holdninger til start som 1-årig i dagtilbud og den sproglige udvikling

Det gode ved tidlig start

- Barnet lærer hurtigt dansk
- Sprogligt god ting, at børnene kommer tidligt i vuggestue for at styrke det danske sprog
- Børnenes sociale udvikling styrkes
- Børnene keder sig ikke
- De lærer så meget
- Forældrene lærer tidligt institutionerne at kende
- Vuggestuer er perfekte, når man lige er ankommet til landet.

Betænkeligheder ved for tidlig start

- Vuggestuen kan ikke give børnene den omsorg, de har brug for fra deres forældre
- Børnenes mulighed for at konsolidere modersmål og kultur, inden de starter, svækkes
- Børnene er for små til at komme fra mor som 1-årig
- Børn er forskellige, de udvikler sig i forskelligt tempo
- Nogle forældre prioriterer at være hjemme med børnene længere
- For tidlig start kan give problemer for både barn og personale, hvis barnet ikke trives.
- Nogle forældre oplever, at man udfordrer deres forældreevne og ikke har tillid
- Særregler og love kan gøre, at tosprogede oplever mulighederne for at få et godt liv i Danmark som begrænsede. Usikkerhed om deres børn vil få samme rettigheder som etnisk danske børn.
- Nogle forældre er bekymrede for at børnene bliver forvirrede i deres identitet og ikke lærer modersmålet tilstrækkeligt til at kunne tale det.

Mulige fordele ved senere start

- Når forældre ønsker en senere start i dagtilbud for deres børn, kan de deltage i legestuegrupper og besøge bemandede legepladser
- Forældrene vælger selv, og familier der er udfordret eller socialt udsatte vejledes som det hele tiden har været tilfældet
- Modersmål og kultur konsolideres.

3.2. Introduktion til dagtilbud og dagtilbuddenes kvalitet

Alle de interviewede forældre giver udtryk for, at dagtilbuddene er gode for børnene, og at det er et tilbud, de ikke vil være foruden.

Stort set alle kan fortælle rigtig gode historier om dagtilbuddene. Mange har haft erfaringer med flere institutioner og dagpleje. Mange kommer med historier om, hvordan deres børn bliver modtaget.

Mange lægger vægt på, at de oplever, at pædagogerne har meget opmærksomhed omkring det enkelte barn, og at deres barn bliver set og får omsorg som det barn, det er.

Langt hovedparten af forældrene oplever, at de har et godt samarbejde med institutionen. De oplever at blive informeret om, hvad der sker i løbet af dagen. Men en del af forældrene oplever, at det er svært at få information om deres eget barn. Det er særligt forældresamtaler de mangler.

Mange af forældrene har været i Danmark i flere år eller er født her og har erfaringer fra flere institutioner.

Selv om langt de fleste er glade for personalet og daginstitutionen, er der flere, der siger, at der mangler ressourcer i daginstitutionerne.

3.2.1. Introduktion til dagtilbud

Særligt er forældrene meget positive over den måde, børnene blev modtaget, da de startede i daginstitution. Mange af de nytilkomne i Danmark havde oplevet i deres hjemlandes institutioner, at forældrene skulle aflevere børnene ved døren og ikke havde lov til at komme ind i institutionen. I Danmark bliver forældrene inddraget. Mødre fortæller om, hvorledes deres børn bliver mødt med smil og "godmorgen", ligesom pædagogerne er meget opmærksomme på, om det enkelte barn har fået nye bukser eller er blevet klippet. Forældrene oplever, at deres barn bliver set, og at barnet bliver glad.

Omsorg og opmærksomhed

Mødre med fire forskellige etniske minoritetsbaggrunde (Syrien, Irak og Egypten, Palæstina) fortæller om omsorg og opmærksomhed. De fleste har været i Danmark i 1-2 år.

" Noget af det positive jeg oplevede, var da jeg kørte min søn ind. Jeg fandt ud af, at jeg skulle være sammen med ham i et stykke tid, indtil han lærte, hvad det er at gå i institution."

"Jeg er ikke vant til vuggestuer, der hvor jeg kommer fra. Det er en utrolig god ting. Jeg oplevede også, at der var megen omsorg i forbindelse med mit barns start i institutionen."

"Noget af det, jeg rigtigt godt kan lide, er den opmærksomhed børnene får. Der bliver taget rigtig godt hånd om det enkelte barn. Alle børn har opmærksomhed. Selv de mindste ting har pædagogerne opmærksomhed på."

"Det er rigtig dejligt at børnene kan starte tidligt i institutionen. Det betyder, at børnene bliver selvstændige og stoler på sig selv og føler sig trygge i en tidlig alder, det er en rigtig god ting."

Tryghed og nærhed

En kvinde med pakistanske rødder, født i Danmark og med datter i børnehave siger:

"Min datter har været i dagpleje tidligere. Jeg valgte dagplejen fordi hun kun var 10 mdr. Og så syntes jeg, det var mere trygt. Her er få børn. Min mand og jeg blev enige om, at vi ville have dagpleje, og da der var fem i området, valgte vi en vi kendte. Det blev desværre lidt anderledes, hun græd i starten, hun var aldrig tilfreds her. Og så blev dagplejeren syg, og hun skulle i gæstedagpleje, steder hun ikke kendte. Hun græd og blev forvirret. Der var lidt kaos i starten. Så vi ringede til kommunen og fik hende flyttet og fik en helt fantastisk dagplejer. Børnehaven kendte familien, og det var meget trygt. Hun startede på en stue for de mindste. De har taget så godt imod hende. De har altid taget hende i på skødet, når hun har brug for det. Der var 22-23 børn på stuen."

Gensidig sympati

Somalisk mor til syv børn, som har været i Danmark i 17 år:

"Børnehaven har været god. Jeg har kendt dem i rigtig mange år. Det er det samme personale, selv om der nu er nogle, der er ved at gå på efterløn. Alle mine børn har gået i samme institution. De er i godt humør, og vi er glade for dem, og de er glade for os. Der er rigtig meget tillid. Der er sjældent vikar. Pædagogerne har været der i rigtig mange år."

Vuggestuen lærer børnene dansk

Polsk mor med 4 børn som har været i Danmark 10 år, og hvis mand er fra Nigeria:

"Mit første barn var i en privat børnepasningsordning, men det var ikke godt. Den private dagplejer talte ikke godt dansk, og hun var meget syg, så barnet var tit i gæstedagpleje. Det har været et problem, og nu har hun svært ved dansk i skolen. De andre skal i vuggestue. Det er en god ting, at børnene kommer i vuggestue, så de lærer dansk."

3.2.2 Når forældrene henter og bringer deres børn

Mange af forældrene fortæller om den imødekommenhed, der møder dem i det daglige, når de kommer i institutionen.

Tager imod med forståelse

En kvinde fra Marokko har 2 piger på 6 år og 3 år og har været her i 9 år. Begge børn har gået i både børnehave og vuggestue.

"Pædagogerne er altid søde, når vi kommer og henter. Nogle gange siger min datter, at der er kedeligt i børnehaven, og at de andre børn ikke vil lege med hende. De voksne er også sure på mig. Men hun lyver. Den ældste vil ikke i børnehave, men den lille vil gerne. De tager rigtig godt imod børnene. De siger godmorgen, hvad vil I have at spise, hvad vil I lege med?"

Opmærksomme og smilende

En kvinde fra Syrien har et barn på 6 år, som lige er startet i skole, hun fortæller om børnehaven

"Pædagogen var så sød, når min søn kom om morgen. Dagen startede med, at hun smilte til min søn og er rigtig sød ved han. Hun var opmærksom på ham og spørger hvad han gerne vil."

Tager godt imod

En mor fra Syrien med 2 piger, på 8 og knap 2 år, kom til Danmark for to år siden.

"De tager godt imod barnet, når jeg afleverer."

3.2.3 Information om hvad børnene oplever i løbet af dagen

Det er også gennemgående, at forældrene lægger stor vægt på, at de bliver informeret om børnenes dagligdag. Det betyder meget, at forældrene har tillid til daginstitutionen.

Det gælder især, når de oplever respekt for forældrenes ønsker. Generelt oplever forældrene, at institutionerne er rigtigt gode til at kommunikere. Enkelte har dog oplevet, at det i daginstitutioner med flest etnisk-danske børn kan være svært at være af anden etnisk herkomst end dansk.

Godt kendskab og god information

En marokkansk mor, der er kommet til Danmark for 3 år siden, fortæller:

"Pædagogerne er rigtig gode, og jeg kender dem, alle mine børn har gået der. Jeg var meget glad for børnehaven. De talte til mig og fortalte altid, hvad mine børn har lavet."

Mulighed for altid at blive orienteret

Somalisk mor som har været i Danmark i 17 år med 7 børn. De mindste starter i børnehave nu:

"Om morgenen, når vi kommer, siger de velkommen, og børnene får noget at spise. Du kan altid ringe. De fortæller, hvad der er sket i løbet af dagen. Siger, hvis der er sket noget med børnene og fortæller også, hvad de har fået at spise."

Nemt at få samtale med pædagogerne

Syrisk familie. To drenge og en pige.

"I går var jeg bekymret, fordi min datter blev bidt i institutionen. De undskyldte og vil undersøge sagen. De er meget gode. Der er en familieapp, hvor de skriver alt. Og hvis der er noget, jeg ikke forstår, tager de en samtale med mig, så jeg forstår det."

God information

Kvinde fra Marokko, gift, 2 piger på 6 år og 3 år:

"De voksne i børnehaven fortæller meget om, hvad børnene laver. De skriver på tavlen om, hvad de har lavet i løbet af dagen. Det er godt. Vi har ingen app. Jeg forstår godt hvad de skriver. Det er rigtig god information. Jeg kan godt sige til pædagogerne, hvis der er noget jeg vil tale om. "

Pædagogerne er med til at opdrage mit barn

Syrien kvinde 2 piger, på 8 og 1½ år:

"Jeg føler, at vi har et godt samarbejde. Vi taler sammen om barnet hver dag, når jeg henter og bringer. Og engang imellem får jeg også en sms med forskellige informationer. Jeg følger hele tiden med i, hvad der sker i vuggestuen både mundtligt og skriftligt. Det er lidt svært at have 100 % tillid til de pædagoger, som arbejder i vuggestuen. Jeg tror det er på grund af kulturforskelligheden. Det kommer sikkert med tiden. Jeg er meget tilfreds med den måde, de lære mit barn sproget på, og ud over det lærer de ham at opføre sig pænt ved spisebordet. Jeg føler, at de er med til at opdrage på ham."

Svær kommunikation hvis der er for mange danske forældre

En kvinde, der kommer fra Somalia, og som har boet her siden hun var 18 år og arbejder som familierådgiver:

"Mange børnehaver er rigtigt gode til at kommunikere, det er specielt vigtigt, hvis der er mange etnisk minoritetsforældre . I nogle institutioner, hvor der er mange danske forældre, glemmer man, at der også er nogle fremmedsprogede forældre, der også skal kommunikeres med. I vores institution er 90 % etniske minoritetsforældre, og de er rigtigt gode til at kommunikere til os alle. I en anden institution var der kun danske børn, og mine var de eneste tosprogede."

God app informerer

Familie med tyrkiske rødder, moderen pædagogisk assistent fortæller om datteren på 2 år:

"Vi har en app (Family), hvor vi kan se på, hvad børnene laver i løbet af dagen. Det er dejligt. Jeg kunne måske tænke mig, at de skrev, hvor meget børnene har sovet. De er gode til at informere om, hvad de laver i løbet af dagen. De lægger billeder op. Jeg synes, det er godt, så kan jeg følge med og også tale med barnet om det. Det gælder også meddelelser. Jeg får et lille ding, når der sker noget. Jeg kan også se, hvornår hun bliver hentet."

Mor, polsk-nigeriansk familie, 4 børn:

"I vuggestuen informerede de rigtigt godt, men ikke så meget i børnehaven. Men det er rigtig godt, de har den app. I vuggestuen skriver de hver dag, men ikke så tit i børnehaven. Her har de måske givet information 2 gange."

Mange forældrekonsultationer og god dialog

Kvinde fra Somalia, 14 år i Danmark med erfaring fra 4 børnehaver, vuggestue og dagpleje:

"Vi har forældreråd, men klyngebestyrelse. Jeg sidder i forældrebestyrelsen. Det fungerer rigtigt godt, der er god dialog. Vi har mange forældrekonsultationer for vores egne børn. Der er møde med kontaktpædagogen, hvor vi taler om det enkelte barn. Vi har forældrekonsultationer ca. hver 3. måned."

Skiftede børnehave

Kvinde fra Marokko, 3 år i Danmark. 3 børn 13, 8 og 7 år

"Der var forældresamtaler i børnehaven tit. Nogle gange med tolk. Pædagogerne talte med mig og forklarede. Den første børnehave var ikke så god. Min dreng græd altid og var bange for de voksne. Jeg ved ikke hvorfor. Så flyttede jeg til en anden børnehave, og så blev han glad."

3.2.4. Respekt for forældrene og lydhørhed og nærvær over for barnet

Generelt er der meget stor tillid til og tilfredshed med samarbejdet med det pædagogiske personale, hvis der opleves problemer i dagligdagen. Man oplever, at personalet er der, når der er brug for dem. Mange giver eksempler på, hvordan de har oplevet støtten.

God forståelse

Par med pakistanske rødder med pige 5 år i børnehave:

"Hun (min datter red.) har haft lidt svært ved at svare om morgenen. Vi var bekymrede for, hvad pædagogerne sagde. Men de siger, at det bare er "morgen".

Pædagogerne har været meget søde. De har haft stor forståelse. Jeg har været meget tryg."

God dialog om barnet

Mor fra Eritrea med dreng på 7 år fortæller om børnehaven:

"Alt var godt i institutionen. Jeg har kun gode minder herfra. De gav god information om, hvad børnene lavede i løbet af dagen. Det var godt. Min søn var meget glad for børnehaven. Vi havde en kontaktperson, som fortalte mig om, hvordan han havde haft det i løbet af dagen. Når jeg kom og hentede, fortalte hun, hvordan dagen havde været, om han var ked af det, træt, og hvad han havde spist. De var gode, og hvis der var problemer, indkaldte de mig til et møde, og spurgte fx om jeg oplevede det samme hjemme."

God forståelse af barn med problemer

Mor fra Marokko med 2 børn fortæller om vuggestuen.

"Pædagogerne er rigtig gode. De respekterede både os og vores børn. Alle ved godt, at min datter har problemer."

Stor fordel at være med ved start i vuggestue

Mor fra Syrien der har været i Danmark i 1 år og 7 måneder.

"I starten var barnet utrygt og usikkert, men det, at man var med som forældre de første 2 uger var særlig godt for barnet og for mig som mor. Jeg fik et billede af, hvordan det er i en dansk vuggestue og pædagogernes måde at passe og opdrage børnene på. Som ny i Danmark er man lidt usikker på, hvad der forgår, og hvordan de håndterer opdragelsen."

Ærlighed også i vanskelige situationer

En mor fra Irak fortæller:

"Pædagogen fortæller, at hun godt ved, at min søn ikke må spise svinekød, men han er kommet til at tage en lille bid af pizzaen med svinekød på. Hun skyndte at pille det ud af hans mund. Det, at de kommer og fortæller mig det, i stedet for bare at ignorere det, det kunne jeg rigtigt godt lide. Det betyder meget."

Bekymring for udflytterinstitution og travle pædagoger

Somalisk mor til 7 børn fortæller:

"Pædagogerne har fortalt om, hvad der sker i børnehaven. Jeg ved det hele nu. Det er 10 år siden mit første barn startede der. Jeg er meget glad for institutionen, men bekymret for, at den bliver udflytterinstitution. Jeg kan ikke følge med på app. De skriver på døren, hvad de har lavet i løbet af dagen. Jeg kan altid bare spørge. Jeg brokker mig ikke meget, men pædagogerne har travlt. De kan ikke nå at trøste alle børn. Vi har slet ikke problemer i børnehaven. Den er rigtig god. Børnehaven havde været på besøg i skolen."

3.2.5 Vejledning, støtte og læring

Mange af forældrene kommer med konkrete eksempler på hjælp, som de har fået af pædagogerne.

Forældrene oplever også, at børnene lærer en masse både fagligt og socialt. Og de oplever, at kulturelle forskelle tackles godt.

Min søn sagde undskyld hele tiden

Familie med tyrkiske rødder fortæller om sønnen på 4 år:

"Jeg (mor) har en episode, som jeg altid vil huske. Min søn begyndte at sige undskyld hele tiden. Det bekymrede os, at han sagde undskyld til hvert andet ord. Jeg forstod det ikke, var det et nyt ord han havde lært, eller var der en årsag. Jeg tog fat i en af pædagogerne og spurgte, om han også gjorde det i institutionen. Pædagogen svarede, at det synes hun ikke han gjorde, men forklarede, at børn havde det med at lege med ord. Og hvis han blev ved med det, skulle vi måske lige spørge ham, hvorfor han sagde undskyld, og at han ikke behøvede at dige undskyld til lige præcis det. Fortælle ham, at hvis han fx kom til at skubbe til nogen, kunne han sige undskyld, men at han ikke behøvede at sige det hele tiden. I en overgang var vi meget obs på det i samarbejde med pædagogerne, og så ændrede det sig.

Nu er det helt overstået. Vi følte, at pædagogerne hjalp meget. Pædagogerne er rigtigt gode til at vejlede i vores børnehave. Når man kommer for at hente drengen, er de meget gode til at fortælle, om der har været noget med ham i løbet af dagen. Man behøver ikke at spørge selv, de kommer og fortæller. Man føler sig meget tryg. Men selvfølgelig er det anderledes, når der er udskiftning i personalet. Det er nemmest med det gamle personale, de nye skal lige lære børnene at kende."

Kulturelle forskelle, men god hjælp

Marokkansk mor med 3 børn fortæller:

"Den sidste børnehave er god. Men jeg har problemer med min søn. Han beder i børnehaven. Så siger pædagogen, at det må han ikke. Men jeg forstår det ikke, de tager mine børn med i kirke. Det er jo det samme, de er kristne, og vi er muslimer. Han må ikke sige, han er muslim, men hvorfor? Han er jo muslim. Han siger "Allah", det må han ikke sige. Men ellers er de søde. Det første år talte min datter slet ikke. Ikke arabisk og ikke dansk. Hun var 4 år og talte ikke. Så talte de med kommunen, og der kom en talepædagog to gange om ugen og en psykiater kom også. Det var meget godt, og efter et år begyndte hun at snakke."

Børnene lærer en masse

Mor med pakistanske rødder og 3 børn fortæller:

"Vi føler, at der sker en masse. Og vores dreng er også rigtig dygtig, og kunne en hel masse hjemmefra. Men de er virkelig søde ved børnene, og de laver en masse. Børnene lærer gennem leg og musik. Vi håber, at der ikke bliver for meget udskiftning. Det bekymrer, hvis personalet udskiftes. Vi ved ikke rigtig, hvem det faste personale er. Men alle er rigtig søde. Den børnehave, vi havde til de ældste, var virkelig god på alle måder."

Lærer at omgås andre børn og meget andet

En syrisk kvinde med et barn på 6 år:

"Han har lært mange ting. Der er en plan for, hvad børnene skal hver dag. Han lærer rigtig meget om, hvordan han skal omgås de andre børn. De er meget gode. Børnehaven og skolen havde en god overlevering. Pædagogerne fortalte om mit barn til skolen og sørgede for, at de vidste alt om mit barn. Det gik så godt med overgangen fra børnehave til skole. Min søn er meget glad for børnehaven. Børnehaven er fantastisk, og skolen er også god. Alt er godt i børnehaven. Min søn har fx lært at gå over et vejkryds."

God til at takle episoder blandt børnene og informere

Mor med pakistanske rødder Pige 5 år i børnehave:

"Jeg synes, at de er rigtigt gode til at orientere. Hvis der er sket noget, orienterer de. Der har været en enkelt episode, hvor en af de andre børn har taget lidt hårdt ved hende. Det fortalte hun mig om. Jeg havde ikke hørt det fra pædagogerne, så jeg gik hen og spurgte næste dag. De vidste det godt, og de havde forklaret børnene, at man aldrig må holde på en forkert måde. De havde så forklaret om, hvad der er god opførsel. Jeg forklarede også mit barn, at det må de ikke. Jeg synes, at pædagogerne informerer godt. Jeg har også en god fornemmelse af at blive informeret om mit barn. De er stadig meget åbne for, at vi ringer, hvis der er noget."

Aktiviteter der styrker deres sanser

Mor med tyrkiske rødder pige på 2 år:

"Jeg synes, de er rigtig gode. De er gode til at lave aktiviteter, der styrker deres sanser og ting, der er godt for de mindste."

Børn mangler grænser

Syrisk kvinde med barn på seks år er lidt kritisk:

"Børn får ikke meget grænser. De bliver vant til at få, hvad de vil, og de skal hele tiden underholdes. De kan ikke lege selvstændigt."

3.2.6 Institutionens ressourcer og struktur

Selv om det stort set altid påpeges, at institutionen er god, og forældrene er glade for det pædagogiske personale, er der dog flere, der påpeger, at der mangler ressourcer i institutionerne. Det kan give utryghed, blandt andet når børnene skal afleveres og hentes. En enkelt mor fortæller også, at hun har hentet sit barn tidligere, når de har ringet fra vuggestuen. Der er også mødre, der har oplevet, at overflytning til børnehave sker, allerede når barnet er to år.

Flere nævner også, at de savner forældremøder og forældrekonsultationer. Det er særligt samtaler om det enkelte barn, der efterlyses. Nogle forældre oplever, at selv om de beder om det, er det ikke muligt.

Nogle institutioner er gået fra en struktur med faste stuer til en funktionsopdelt struktur. Det kan opleves forvirrende, at der ikke er faste pædagoger på stuen at aflevere til, som de har været vant til. Forældrene oplever, at kontakten til personalet bliver mindre, og det fx er svært at finde en pædagog, der har fulgt barnet i løbet af dagen og kan fortælle, hvad barnet har oplevet.

Godt med god institution, men for få medarbejdere

En mor med pakistanske rødder, lærer, som er født og opvokset i Danmark, fortæller om sin 2- årige:

"Jeg er glad for min institution. Man skal jo sætte børnene i institution, når man går på arbejde. På den måde er det jo ikke et ønske, men en nødvendighed. Men der er ikke voksne nok til børnene. Det kan man godt se, når man henter børnene. Hvis der er et barn, der står og græder, er der ikke rigtig nogen til at trøste, fordi de er i den anden ende af lokalet eller legepladsen. To medarbejdere til så mange børn er ikke nok."

Pædagogerne har travlt

Marokkansk mor, som har været i Danmark i 4 år med 2 børn, fortæller:

"Pædagogerne har meget travlt. Der er mange børn. Måske tager de hver dag panodiler (griner). Det er ikke nemt for dem. De har 20 børn, og jeg har kun 2 børn, og jeg er træt. Det er et stort arbejde. Det vil være godt hvis der var flere."

God lille institution, men for store børnegrupper

Syrisk mor med 3 børn

"Jeg er meget glad for institutionen. Jeg kan godt lide det er en lille institution. Jeg kunne godt tænke mig, at der var mindre grupper, så alle børn kan få den opmærksomhed, de har brug for."

Bekymring om tidlig overflytning til børnehave

En mor født og opvokset i Danmark med tyrkiske rødder beskriver:

"Hun bliver lige 2 når hun flyttes. Jeg synes, det var lidt tidligt. Men jeg blev lidt lettet, da jeg snakkede med pædagogen. Pædagogen spurgte, om jeg havde tænkt at tage

hende ud, men det vil jeg jo ikke. Jeg spurgte lidt en veninde om, hvordan det var gået med hendes barn, hun sagde, at det faktisk gik ok, og jeg ikke skulle være bekymret. Det ærgrede mig bare lidt, for det gik så godt i vuggestuen, og skal vi nu tilbage til det, at hun bliver ked af det."

Bekymring om primær pædagog og for få voksne om eftermiddagen

Mor med pakistanske rødder og lærer, 3 børn:

"De er meget gode til at tage imod om morgenen. Når jeg henter på legepladsen, er det her, at der er for få voksne, og også når de spiser. Jeg ved egentlig ikke, hvem der er tilknyttet stuen, der er meget forvirring i øjeblikket. Ham, vi betragter som vores primære pædagog, har flyttet stue. Så kontaktpersonen er ikke mere på stuen, og det har vi ikke fået besked om. Nogle gange der det en sammenblanding. Men han har sin egen stue. Men det er ikke der, man afleverer, for når man kommer inden kl. 9, samles børnene op på de andre stuer, og der er lukket på de to andre stuer, indtil der er nok til at åbne den næste stue."

Ind imellem for lidt personale

Polsk mor og nigeriansk far, 4 børn:

"Vuggestuen var rigtig god. Der var god kontakt til forældrene. Nogle gange ringede de, fordi de havde for lidt personale, men det er jo normalt, så hentede jeg mit barn."

Vanskeligt ved at få samtaler

Syrisk mor med to børn:

"Efter min datter havde gået der i 2 måneder, bad jeg om en samtale for at høre, hvad der sker i institutionen, men jeg fik nej, fordi samtaler kun er efter 3 måneder. Nu er der gået 4 måneder, og nu får jeg en samtale her sidst på måneden."

God information på INFOBA, men mangler forældremøder og forældrekonsultationer.

Kvinde, pakistansk oprindelse, gift, moderen lærer og faren selvstændig, 3 børn:

"Vi bliver informeret på INFOBA. De er rigtig gode til at informere om, hvad der sker. Fx skriver de, hvis han ikke har sovet, det er rigtigt fint. Jeg kan se det hele på telefonen. Også hvis der har været fokus på mit barn, kan jeg se det, og se hvad han har lavet. Men, vi har ingen forældremøder om stuen eller om det enkelte barn…. Vi har været der 9 måneder. Det er frustrerende at aflevere et barn, der ikke har sprog endnu. Og så aflevere til en, man ikke kender. Men de er søde, og han er glad, når han møder ind om morgenen."

Savner forældremøder om barnet

Kvinde med pakistanske rødder. Pige 5 år i børnehave:

"Jeg kunne godt bruge forældremøder alene sammen med min mand. Jeg synes det er for lidt. Der har bare været mødet om sprogvurderingen. Jeg kunne godt bruge nogle flere forældremøder om det enkelte barn. Jeg forstår ikke, hvorfor de ikke kan

have nogle flere møder med forældrene. Jeg ved ikke, om jeg kunne få et møde, hvis jeg spurgte. Da hun startede på den nye stue, spurgte jeg om, hvordan hun trivedes, når jeg kom og hentede hende. Jeg kunne fx godt bruge noget viden om, hvem hun leger med. Vi har Tabulex, hvor der tjekkes ind og ud, når børnene kommer og går. De skriver også, hvad der sker i løbet af dagen. Men jeg kan ikke lide programmet, jeg synes det er for gammeldags."

Ingen forældrekonsultationer

Polsk-nigeriansk familie. 4 børn *Der var møder i vuggestuen, men ikke så tit i børnehaven:*

"Kun forældremøder for alle på stuen. Der er ikke forældrekonsultationer, men der var et møde, da vi startede."

Bekymring over ny struktur i institutionen

En kvinde, der kommer fra Somalia, og som har boet her, siden hun 18 år og arbejder som familierådgiver siger:

"Før var det en rigtig god institution med godt samarbejde og god pædagogik. Det hele var meget struktureret, og alle vidste, hvad der skulle ske. Nu har de ændret pædagogikken. Alle stuer er åbne, og når du skal aflevere, ved du ikke, hvem du skal aflevere til.

Det er bestyrelsen sammen med lederen, der laver den pædagogiske struktur. Forældrene mener, at børnene skal have mere frihed, men så er der nogle børn, der slet ikke kan klare det. Det er vigtigt, at forældrene tænker på deres eget barn når de vælger. Hvad er bedst for mit barn? En "åben" eller en "lukket" daginstitution. Jeg synes ikke, at det er godt, at der ikke er voksne, som børnene kan henvende sig til. I starten bliver man taget rigtig godt imod, og der er én, der kørere barnet ind, men efter 3 dage ved man ikke, hvem man skal henvende sig til. Så er det nogle helt andre voksne, der er der. Og når man spørger, siger de, det er ikke mig, du skal henvende dig til, en anden."

3.2.7. Maden i institutionerne

Forældrene er blevet spurgt om, hvad de synes om maden i institutionerne. Generelt er forældrene og børnene meget glade for maden. Der er meget ros til institutionernes køkken. Både fordi maden smager godt, og fordi den er sund. Der er ingen af de interviewede, der har oplevet problemer i forbindelse med fx et ønske om, at børnene skulle spise halal. De oplever, at der er madplaner og oversigter over, hvad børnene får.

Nogle fortrækker at lave maden selv, men heller ikke det skaber problemer.

Marokkansk mor med søn på 4 år:

”De *får god mad, han elsker maden”.*

Marokkansk mor 3 børn. Kom hertil for 3 år siden:

”I den første børnehave var der ikke mad. Men i den anden var der. Nu de går i skole, laver jeg varm mad til dem hver dag. De kan ikke lide kold mad. Jeg laver frisk mad hver morgen. Men fra november laver de mad i skolen. Jeg ser på menuen, og hvis de ikke kan lide maden, laver jeg mad. Nu hvor jeg skal arbejde, laver jeg mad om aftenen.”

Økologisk og tilpasset alle børn

Mor, pakistanske rødder med 3 børn:

”De får god mad i institutionen. Det er økologisk, og de tilgodeser alle børn.”

Mæt og glad når han kommer hjem

Kvinde fra Syrien 5 børn:

”Barnet er mæt og glad, når han kommer hjem. Jeg stoler på, at de ikke giver ham svinekød, og derfor spørger jeg ikke så meget til madkulturen i vuggestuen. Engang imellem får jeg lyst til at høre om madplanen, men da jeg ikke kan sproget, opgiver jeg ønsket.”

Maden er rigtig god

Somalisk kvinde med 7 børn:

”Maden er rigtig god. Den bliver lavet i institutionen af en kok. Der har ikke været problemer med maden. De laver halal. Jeg er meget glad for, at de kan få mad i børnehaven. Vi kan også bestille i skolen. Det er også rigtigt godt. Det er ikke dyrere, end hvis jeg selv laver det.”

3.2.8 Styrker og svagheder i dagtilbuddet

Nedenfor præsenteres forældrenes oplevelser i systematisk form

Tosprogede forældres oplevelser af kvaliteten i dagtilbuddet

Styrker ved dagtilbuddet

- Forældrene oplever dagtilbuddene som rigtigt gode
- Stor opmærksomhed og respekt omkring børn og forældre. Forældrene oplever, at det pædagogiske personale tager rigtigt godt imod børnene, når de starter i institution.
- Information om dagligdagen er god
- Forældrene bliver inddraget i det daglige.
- Børnene lærer dansk tidligt
- God kontakt i hverdagen om det enkelte barn.
- Forældrene oplever ofte at få god støtte fra såvel institutionspersonale som fagpersonale ved problemer
- Stor tilfredshed med maden. Børnene kan lide den.

Betænkeligheder ved dagtilbuddet

- Nogle oplever for få voksne til børnene i dagligdagen
- Nogle oplever, at børnegrupperne er for store
- Nogle synes børnene tilbringer for mange timer i vuggestuen
- Nogle oplever for få forældremøder og forældrekonsultationer
- Meget personaleudskiftning betyder usikkerhed
- Information i form af App kan hægte nogle forældre af
- Store institutioner og funktionsopdelte institutioner kan opleves som uoverskuelige

4. Familiernes brug af dagtilbud

4.1. Nogle statistikbegreber

Danmarks Statistik har registre, som dækker alle mennesker, der bor i Danmark, og som viser, hvor de er født, hvor deres forældre er født, hvilket statsborgerskab de har, og hvornår de evt. er kommet til landet.

Hvis man er født i et andet land end Danmark og ikke har danske forældre, er man *indvandrer*. Hvis man er født i Danmark, regnes man som *efterkommer*, hvis ingen af forældrene er danske statsborgere, og hvis ingen af dem er født i Danmark.

Endelig defineres *oprindelsesland* som moderens fødeland.

Disse begreber har den grundlæggende svaghed, at de ikke siger noget om fx sprog og kultur. Man kan sagtens være indvandrer eller efterkommer og fx tale dansk hjemme, spise flæskesteg og fejre jul. En indvandrerfamilie kan godt bo i en "ghetto" og alligevel leve livet helt, som etnisk danske familier. Men der findes ikke registre, der viser, hvilket sprog folk taler, eller hvilken religion de bekender sig til.

Selvfølgelig er der er en større andel, der fx taler urdu og bekender sig til Islam blandt mennesker med pakistansk oprindelse end blandt folk med dansk oprindelse. Men blandt dem med pakistansk oprindelse kan der være vidt forskellige holdninger til fx kvindens stilling og til, hvor stramt man skal følge muslimske leveregler. Og disse holdninger kan ændre sig fra generation til generation.

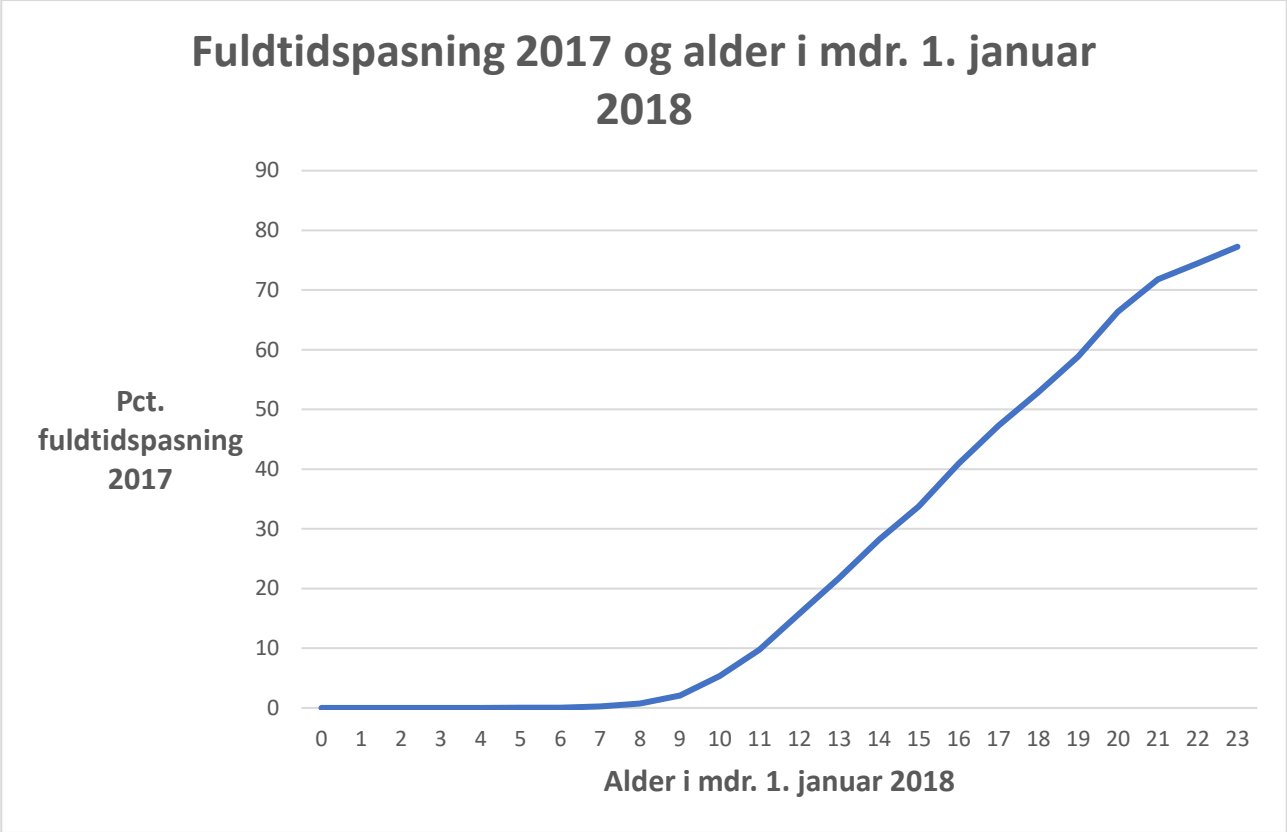
Den statistiske analyse i det følgende ser alene på personernes oprindelse, sådan som den er registreret i Danmarks Statistik. Det er vigtigt at være opmærksom herpå.

4.2. Den nye statistik

Også statistikken for brug af dagtilbud kan være svær umiddelbart at bruge. Der er nemlig fra 2015 sket en omlægning af Danmarks Statistiks måde at opgøre børn og personale, når det gælder daginstitutioner og dagpleje for børn under skolealderen. Indtil 2014 blev børn og personale opgjort på en bestemt tællingsdag i begyndelsen af oktober, men fra 2015 har man i stedet opgjort et årsgennemsnit. Dette årsgennemsnit er desuden omregnet til fuldtidspladser.

Figur 2 viser, hvordan sammenhængen mellem alder og pasning kan opgøres efter den nye statistik.

Figur 2

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

Hvis et barn fx er 18 mdr. 1. januar og har haft en fuldtidspasning i 2017 på 50 pct., svarer det til, at barnet er begyndt i dagpleje eller daginstitution på sin 1 års fødselsdag[2]. Figuren peger i retning af, at mange børn begynder omkring 1 års alderen (eller måske lidt før), idet 50 pct.-grænsen krydses omkring 17-18 mdr. alderen.

[2] hvis der ikke har været pauser i pasning, og hvis der er tale om en fuldtidsplads i et offentligt dagtilbud.

4.3. Brug af dagtilbud og etnisk baggrund

Efter at vi nu har præciseret begreberne, når det gælder etnisk baggrund og brug af dagtilbud, kan vi se nærmere på, hvordan brug af dagtilbud og etniske grupper hænger sammen, hvis vi kombinerer data i Danmarks Statistik. I tabel 1 er brug af dagtilbud opgjort efter 1 års alderstrin og moderens fødeland.

Tabel 1. Gennemsnitlig pasning i offentligt dagtilbud i 2017 fordelt på barnets alder pr. 1. januar 2018

	Barnets alder 1. januar 2018							
	0 år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år	Antal 0-6 årige
	Gennemsnitlig offentlig pasning omregnet til fuldtid i løbet af 2017							
Danmark	1,5	50,1	82,3	85,4	87,3	86,7	37,9	361016
Norden	0,9	45,1	81,9	87,7	89,6	83,8	34,4	1597
Vesteuropa	1,6	40,3	73,5	79,6	80,3	79,3	33,7	2794
Østeuropa	0,8	37,8	73,3	82,2	88,0	88,8	40,4	15162
Tyrkiet	0,3	31,0	67,4	83,1	89,6	87,7	37,4	3374
Somalia	1,5	43,7	74,5	86,0	90,0	89,1	43,2	2593
Afrika	1,5	47,3	81,2	84,8	87,0	85,4	38,5	3789
Latinamerika	1,4	43,4	76,4	85,6	86,9	75,5	32,7	508
USA/Canada	0,8	35,0	63,1	78,1	77,1	70,9	28,6	300
Afghanistan	1,3	43,8	75,3	87,9	91,3	94,2	39,3	2183
Sri Lanka	0,5	41,9	69,1	79,5	84,1	85,7	35,3	708
Irak	1,8	45,7	81,2	90,0	91,4	92,1	37,0	2777
Iran	1,1	42,1	81,3	89,9	93,3	88,6	39,3	1060
Pakistan	0,2	16,5	42,6	68,1	84,1	88,9	38,5	1901
Syrien	1,2	49,2	92,8	95,1	93,8	91,5	42,4	4171
Asien	1,0	38,8	78,8	87,4	88,6	87,4	38,8	8179
Oceanien	0,0	37,2	84,6	66,7	97,5	76,7	27,5	58
I alt	1,5	48,8	81,4	85,3	87,4	86,9	38,0	412170

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

Tabellen skal forstås således: Ser vi fx på etnisk danske børn, der var 4 år pr. 1. januar 2018, viser tabellen, at de havde et forbrug af offentlig pasning i 2017 svarende til 87,3 pct. når der omregnes til fuldtidspladser. Den samlede pasning for denne aldersgruppe er dog højere, idet evt. deltidspladser kun tæller halvt med, og privatinstitutioner og private pasningsordninger ikke er talt med.

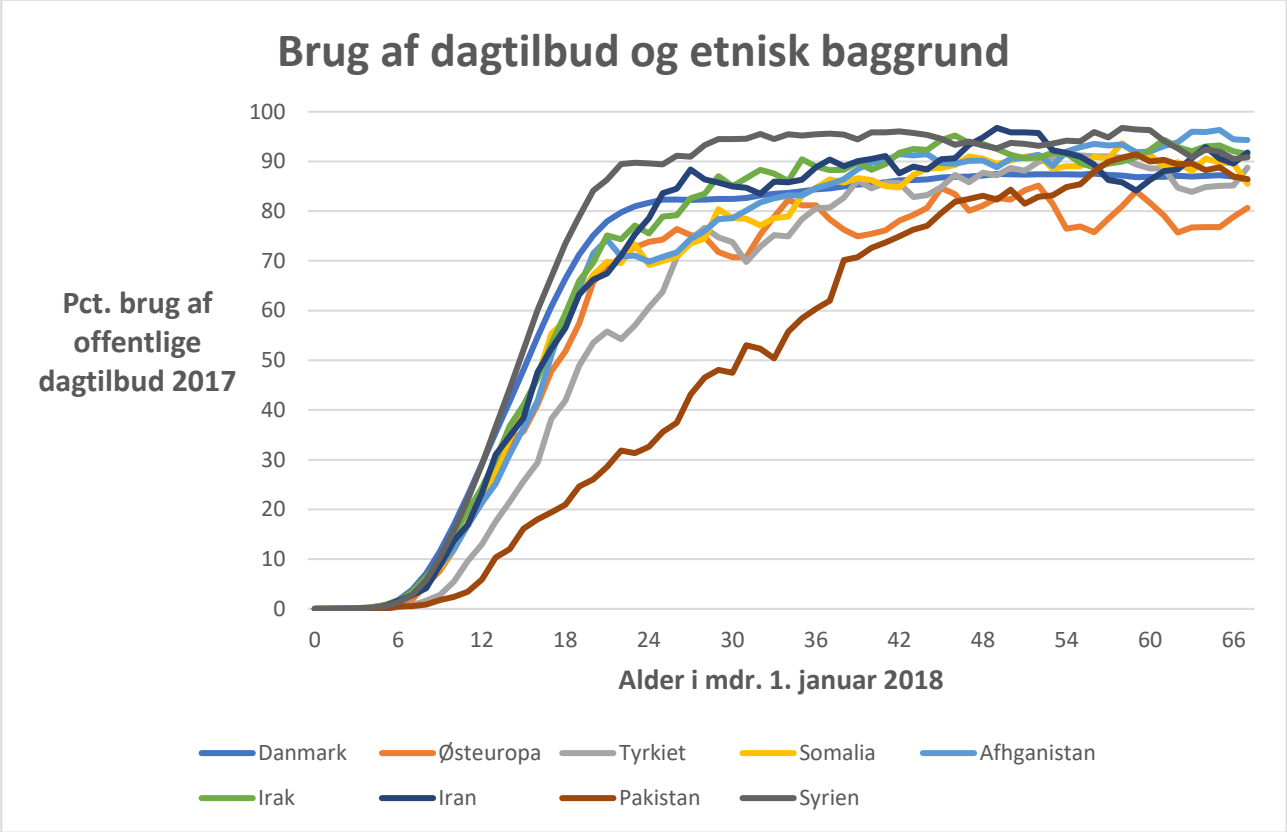
Med forbehold for brug af privatinstitutioner viser tabellen, at de børn, som fyldte 3 år i løbet af 2017 (og som dermed var 3 år pr. 1. januar 2018), har anvendt dagtilbud omtrent lige meget i

løbet af 2017 – med undtagelse især af børn af pakistansk oprindelse. De pakistansk-etniske børn kommer først fuldt på højde i institutionsbenyttelse det år, hvor de fylder 4 år.[3]

Overordnet peger tabellen i retning af, at de forskellige etniske grupper benytter offentlige dagtilbud i omtrent samme omfang, hvis vi ser på *børnehavealderen*, men ser vi på vuggestue/dagplejealderen, er der nogle af de etniske mindretal, der ofte lader deres børn begynde senere i dagtilbud, end etnisk danske børn i gennemsnit gør.

Dette er for udvalgte etniske grupper illustreret i figur 3.

Figur 3

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

Figuren viser først og fremmest, at de dansk-etniske børn gennemgående begynder tidligere i offentlig pasning end børn fra de etniske minoriteter. Navnlig børn med pakistansk baggrund – og i mindre grad børn med tyrkisk baggrund – venter ofte længere med at begynde i offentlig pasning. Omvendt begynder børn med syrisk baggrund i gennemsnit tidligere end dansk-etniske børn. Det kan hænge sammen med, at de syriske familier ofte er flygtninge, og at de derfor følges tæt af kommunerne med hensyn arbejdsliv, integration m.v.

[3] Hertil kommer at fx børn fra USA/Canada har lavere benyttelse.

Når det gælder de pakistanske (og delvis de tyrkiske) børn, stemmer billedet godt overens med nogle tendenser i de kvalitative interviews med netop tyrkiske og pakistanske familier. Flere mødre fra disse lande udtrykte principiel modstand mod at lade børnene begynde for tidligt i institution. De ser en fare for, at børnene ikke tilegner sig deres forældres kultur og sprog, hvis de kommer i vuggestue allerede som 1-årige, og de synes i det hele taget, det er tidligt at sætte 1-årige i institution blandt mange børn. Omvendt mener de, at børnene sagtens kan blive gode til dansk, selv om de fx først begynder i institution som 2-årige.

De kvalitative interviews viste, at indvandrere, der kun havde været i landet i kort tid, ofte bestræbte sig på at følge den norm, de oplevede i det danske samfund for børnenes start i dagtilbud. De indvandrergrupper, der har været i Danmark i længere tid, er måske mere tilbøjelige til at sætte spørgsmålstegn ved, om denne norm er rigtig.

4.4. Dagpleje eller daginstitution?

Tabel 2 viser, hvilken andel af pasningen for de 0-2-årige, som varetages af dagplejen.

Tabel 2. Dagplejens andel i forskellige etniske grupper

Land	Pct. af pasningen, som varetages af dagplejen
Danmark	35
Norden	12
Vesteuropa	16
Østeuropa	36
Tyrkiet	4
Somalia	12
Afrika	20
Latinamerika	11
USA/Canada	11
Afghanistan	17
Sri Lanka	40
Irak	12
Iran	15
Pakistan	7
Syrien	29
Asien	17
Oceanien	4
I alt	34

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

Det ses, at dagplejen varetager godt 1/3 af pasningen for de 0-2-årige. De fleste af de etniske mindretal bruger kun dagpleje i beskedent omfang. Der er dog undtagelser fra dette mønster – sandsynligvis fordi de etniske mindretal bor forskellige steder i landet.

4.5. ”Ghettobørn” og dagtilbud

Politisk benævnes en række områder som ”ghettoer”, når andelen af indvandrere/efterkommere fra ikke-vestlige lande er over 50 pct., og hvor beboerne i øvrigt ligger lavt i forhold til gennemsnittet i den danske befolkning med hensyn til uddannelse og arbejdsmarkedstilknytning og højt i forhold til kriminalitet.

”Ghettoerne” rummer 19.352 børn pr. 1. januar 2018, men det er meget forskelligt fra oprindelsesland til oprindelsesland, hvor stor en andel af børnene, der bor i en ”ghetto”.[4]

Tabel 3. Andel af børn, der bor i ”ghetto” fordelt på oprindelsesland. 2018

Oprindelsesland	Antal 0-17 årige, januar 2018	Andel, der bor i "ghetto" i pct.
Danmark	956.833	0,5
Norden	3205	2,4
Vesteuropa	5883	2
Østeuropa	27.846	5,3
Tyrkiet	11.825	12,1
Somalia	7758	34,3
Afrika i øvrigt	8952	11
Latinamerika	1077	1,4
USA/Canada	552	0,9
Afghanistan	5078	12,6
Sri Lanka	2492	1,4
Irak	8741	18
Iran	2716	4,5
Pakistan	4734	13,3
Syrien	5732	10,8
Asien i øvrigt	21.066	15,3
Oceanien	97	3,1
Uoplyst	1	0
I alt	1.074.588	1,7

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

[4] Opgørelsen bygger på regeringens ”ghettoliste” 2018 og en liste over boligområder fra Transport- og boligministeriet. Der er muligvis ikke justeret for en ny afgrænsning af Helsingør Syd, men dette er uden betydning for analysen.

Samlet er der ca. 15 pct. af de børn, der har en ikke-vestlig etnisk oprindelse, der bor i en "ghetto". Som det fremgår af Tabel 3, er det især de nyere flygtningegrupper, der bor i en "ghetto".

Tabel 4 viser i hvilket omfang børn kommer i dagtilbud, hvis vi kombinerer med alder, etnicitet og evt. bopæl i "ghetto".

Tabel 4. Benyttelse af dagtilbud i forskellige aldersgrupper fordelt på etnicitet og "ghetto"-tilhørsforhold

	Alder i år 1. januar 2018					
	0 år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år
	Daginstitutionsbenyttelse i pct. 2017					
Dansk-etnisk, ikke i ghetto	2	50	82	85	87	87
Dansk etnisk, i ghetto	1	44	80	88	87	89
Ikke-vestlig etnisk baggrund, ikke i ghetto	1	43	78	86	90	89
Ikke-vestlig etnisk baggrund, i ghetto	1	40	68	84	90	89
Børn ikke i ghetto i alt	1	49	81	85	87	87
Børn i ghetto i alt	1	41	71	86	89	90

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

Det ses, at etnicitet også her slår igennem ved, at mange børn begynder lidt senere i offentligt dagtilbud. Et af kriterierne for udvælgelse af ghettoer er desuden arbejdsløshed, som alt andet lige vil give en lavere dagtilbudsbenyttelse. Men alt i alt synes selve tilhørsforholdet til en "ghetto" ikke at have nogen større betydning for, om børnene kommer i dagtilbud.

Antallet af børn, der bor i en "ghetto", svarer til ca. 1.000 børn pr. årgang. Det er som følge af "ghettopakken" besluttet, at disse børn skal begynde i et dagtilbud senest når de er 1 år gamle. Hvis man forudsætter at benyttelsen af dagtilbud i "ghettoerne" skal op på 100 pct. for børn over 1 år, kan forsigtigt skønnes, at der fra sommeren 2019 vil være op imod 500 børn, der skal have fremrykket deres start i dagtilbud. Men kommunerne kan i praksis i vidt omfang dispensere fra reglen, hvis børnene har en tilfredsstillende sproglig udvikling. Det vil man formentlig gøre i forhold til nogle etnisk-danske børn.

Derfor vil virkningen af den nye regel måske snarere svare til 200 pladser.

4.6. Hvem kommer ikke i offentligt dagtilbud

Som vi har set, er langt de fleste børn i dagtilbud, når de er 4-5 år, men ikke alle. Der er derfor grund til at se nærmere på, hvordan de børn, der *ikke* er i offentligt dagtilbud som 4-5 årige, adskiller sig fra de øvrige børn. Tabel 5 og 6 viser nogle gennemsnitstal.

Tabel 5. Nogle parametre for levevilkår for børn, der var 2 år ved starten af 2018 – sammenholdt med deres brug af dagtilbud i 2017. Hele landet.

	4-5-årige, der havde brugt offentligt dagtilbud i 2017	4-5-årige, der ikke havde brugt offentligt dagtilbud i 2017
Andel der bor i alment etagebyggeri	11 pct.	9 pct.
Andel med ikke-vestlig etnisk baggrund	8 pct.	8 pct.
Andel hvis mor har en svag arbejdsmarkedstilknytning	18 pct.	19 pct.
Andel fra familier, der ikke har nogen uddannelse ud over folkeskolen	9 pct.	7 pct.
Andel af familier, hvor en af forældrene har en længerevarende videregående uddannelse	25 pct.	20 pct.

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

Tabel 6. Nogle parametre for levevilkår for børn, der var 4 eller 5 år ved starten af 2018 – sammenholdt med deres brug af dagtilbud i 2017. Hele landet.

	4-5-årige, der havde brugt offentligt dagtilbud i 2017	4-5-årige, der ikke havde brugt offentligt dagtilbud i 2017
Andel der bor i alment etagebyggeri	9 pct.	6 pct.
Andel med ikke-vestlig etnisk baggrund	8 pct.	5 pct.
Andel hvis mor har en svag arbejdsmarkedstilknytning	17 pct.	18 pct.
Andel fra familier, der ikke har nogen uddannelse ud over folkeskolen	9 pct.	7 pct.
Andel af familier, hvor en af forældrene har en længerevarende videregående uddannelse	23 pct.	21 pct.

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

Det ses, at der tilsyneladende ikke er den store forskel mellem de 4-5-årige, der kommer i offentligt dagtilbud, og de børn, der ikke kommer i dagtilbud – muligvis med undtagelse af etnicitet. Det understreger, at der kan være mange grunde til ikke at benytte offentlige dagtilbud.

Analysen må imidlertid tages med det store forbehold, at børn i *privatinstitutioner* ikke er med. Privatinstitutioner har en lavere andel af tosprogede børn, familier, der lever af overførselsindkomst og børn af forældre uden erhvervsmæssig uddannelse end kommunale og selvejende institutioner har. Man må derfor afstå fra en nærmere analyse, indtil der kommer en statistik, der medtager privatinstitutioner.

5. Metode

5.1. Interviews med forældre

Den gruppe af forældre, hvis holdninger ønskes belyst, kan være svær at få i tale i spørgeskemaer. Der kan bl.a. være mange sproglige og kulturelle barrierer.

Til undersøgelsen er valgt kvalitative interview. Fordelen ved metoden er, at den giver mulighed for at gå i dybden med et emne og give forældrene mulighed for at give uddybende og velbegrundede svar. Ulempen ved kvalitative interview kan være at resultaterne ikke nødvendigvis kan generaliseres. En anden ulempe der kan være, at der kan skabes usikkerhed om tolkningen på grund af problemer med subjektivitet fra de personer, der laver undersøgelsen.

I forbindelse med undersøgelsen har vi forsøgt at være meget opmærksom på disse metodemæssige farer.

Interviewene er tilrettelagt sådan, at man så vidt muligt sikrer, at deltagerne føler sig trygge. Interviewene er udført face-to-face, med deltagelse af interviewere, der har erfaring med integration, – foruden tolke, når der har været behov. Alle forældre er desuden orienteret om at de er sikret anonymitet.

Alle interview er optaget på bånd og efterfølgende nedskrevet.

Udsagnene fra forældrene er analyseret med inspiration fra SWOT-konceptet.

Bureau 2000 havde oprindeligt forestillet sig, at forældrene kunne kontaktes gennem daginstitutionerne, men det har ikke været muligt.

Institutionslederne meldte bl.a. tilbage, at forældrene tidligere havde oplevet, at undersøgelser, hvor de var lovet anonymitet, ikke var blevet respekteret fra kommunernes side. De var bange for at deltage.

Vi har derfor etableret kontakt til forældrene gennem andre kanaler. Så stor tak til bl.a. Bydelsmødre, Trampolinhuset og Mjølnerparken, tolkene på TV2 samt de mange øvrige, der har været os behjælpelige med at skabe kontakter til forældrene, og selvfølgelig en stor takt til familierne, der har inviteret os inden for i deres hverdag.

Gruppen af interviewpersonerne er så vidt muligt udvalgt, så de vigtigste oprindelseslande i forhold til at have børn i danske institutioner er repræsenteret.

Mange af interviewene har kunnet foregå på dansk. Hvor det ikke har været muligt, har vi benyttet tolk.

Undersøgelsen indeholder interview med 22 familier og 1 fokusgruppeinterview. I interviewene har deltaget familier med rødder i Tyrkiet, Pakistan, Iran, Syrien, Marokko, Polen, Nigeria, Somalia og Eritrea. I fokusgruppen deltog familier med rødder i Irak, Egypten, Palæstina og Syrien.

Fire interviews er sket i samarbejde med integrationskonsulent Razan Haugaard. I de øvrige har to-sproglærer Lena Bust Nielsen deltaget.

Undersøgelsen kan ikke siges at være repræsentativ, men giver et indblik i oplevelser og holdninger hos de personer vi har interviewet.

5.2. Registerundersøgelsen

Datagrundlaget for undersøgelsen er en registersamkørsel fra Danmarks Statistik, som tidligere er anvendt til at belyse sammenhængen mellem brug af dagtilbud, senere skolepræstationer m.v..

Denne registersamkørsel er opdateret med data vedr. familierne frem til 2018 og med data vedr. brug af dagtilbud og fritidstilbud frem til og med 2017.

Når det gælder brug af dagtilbud, sker der et radikalt databrud fra 2015, som bl.a. betyder, at antal indskrevne ikke længere opgøres på en bestemt dato. Man kan derfor ikke umiddelbart sammenligne resultater fra 2014 og tidligere med de nye resultater.

Bilag A. Indvandrere og efterkommere

Indvandrere og efterkommere. Nogle begreber

Som tidligere nævnt er man indvandrer, hvis man er født i et andet land end Danmark og ikke har danske forældre. Hvis man er født i Danmark, regnes man som *efterkommer*, hvis ingen af forældrene er danske statsborgere, og hvis ingen af dem er født i Danmark.

Endelig defineres *oprindelsesland* som moderens fødeland.

Ser vi nu nærmere på registerdata, viser bilagstabel 1 de vigtigste oprindelseslande for 0-9 årige børn, der bor i Danmark, og hvordan udviklingen har været de sidste 10 år.

Bilagstabel 1. 0-9 årige børn bosiddende i Danmark fordelt på oprindelsesland 2008, 2013 og 2018.

Oprindelsesland	2008	2013	2018
Danmark	593780	576646	538018
Syrien	914	1324	10970
Tyrkiet	8938	7051	5605
Polen	1014	3294	5224
Irak	6529	5400	4355
Somalia	5453	4407	4082
Rumænien	276	1142	3489
Afghanistan	2431	2842	3219
Libanon	5596	4255	3155
Pakistan	2898	2633	3048
Bosnien-Hercegovina	2609	2426	2371
Ukraine	199	864	2063
Indien	597	939	1942
Litauen	295	1035	1824
Iran	1656	1436	1672
Tyskland	1266	1531	1640
Vietnam	2351	1986	1569
Andre lande	21243	23265	29233
I alt	658045	642476	623479

Kilde: Statistikbanken

Det ses, at en del børn har oprindelse i det øvrige EU, fx Polen og Rumænien. De fleste af disse har bevaret deres statsborgerskab. Der er et stærkt stigende antal af disse børn som følge af den frie bevægelighed i EU.

Antallet af børn med oprindelse i lande som Tyrkiet, Pakistan og Irak har udviklet sig forholdsvis stabilt eller er faldet. Fx Tyrkiet og Pakistan var i mange år oprindelsesland for gæstearbejdere, men mange af dem, som er blevet i landet, har opnået dansk statsborgerskab – og deres børn regnes som danske. Der kommer dog stadig en del tyrkere til landet som følge af familiesammenføring. Noget tilsvarende gælder for et land som Irak, hvorfra der især kom flygtninge tilbage i 90erne.

Omvendt er familier fra Syrien typisk kommet til landet under den borgerkrig, som har hersket de sidste 7-8 år. Kun få har endnu opnået statsborgerskab. Den syriske gruppe udgør i dag ca. 11.000 børn og er klart den største gruppe blandt børn med ikke-dansk oprindelse.

Bilagstabel 2 viser, hvor i landet folk bor, hvis vi ser på en række vigtige oprindelseslande.

Bilagstabel 2. Befolkningen fordelt på landsdele og vigtige oprindelseslande

	Oprindelsesland								
Landsdel	Dan-mark	Tyrkiet	Soma-lia	Afgha-nistan	Irak	Iran	Liba-non	Paki-stan	Syrien
Byen København	595.983	8828	5707	2009	7861	4789	5280	10302	2241
Københavns omegn	428.030	22.259	1247	3101	5481	3661	2347	11052	1509
Nordsjælland	407.472	6578	447	1401	1934	1815	2173	1216	3470
Bornholm	37.043	10	0	9	45	19	1	1	281
Østsjælland	220.083	4575	205	1381	1632	823	1392	534	1976
Vest- og Sydsjælland	535.051	5153	1197	1625	2431	958	2198	470	5006
Fyn	441.205	3053	2656	947	3085	1484	2954	746	4380
Sydjylland	640.295	3194	1667	2998	2193	1619	2662	262	7087
Østjylland	777.637	6856	5295	3228	5301	3810	5395	409	7284
Vestjylland	389.869	1735	1192	768	882	595	909	81	3671
Nordjylland	538.125	1111	1597	1044	1649	1440	1455	171	4073
Hele landet	5.010.793	63.352	21.210	18.511	32.494	21.013	26.766	25.244	40.978

Kilde: Statistikbanken.

Det ses, at de ”gamle” indvandrergrupper, fx tyrkerne, i høj grad samler sig i Hovedstadsområdet. Omvendt bor syrerne typisk uden for Hovedstadsområdet. Dette afspejler den fordeling, man har tilstræbt på flygtningeområdet de senere år.

Udviklingen i børnetallet i de kommende år afhænger dels af, hvor mange børn, der kommer til landet/rejser bort, dels af fødselstallet. Det er en udbredt myte, at indvandrerfamilierne får langt flere børn end familier med dansk-etnisk baggrund.

Bilagstabel 3 viser den samlede fertilitet for de etniske hovedgrupper.

Bilagstabel 3. Samlet fertilitet 2017 for kvinder med forskellig herkomst.

	2017
	Samlet fertilitet
Alle kvinder	1,75
Indvandrerkvinder fra vestlige lande	1,40
Indvandrerkvinder fra ikke-vestlige lande	2,08
Efterkommerkvinder fra vestlige lande	1,82
Efterkommerkvinder fra ikke-vestlige lande	1,84
Kvinder med dansk oprindelse	1,78

Kilde: Statistikbanken og egne beregninger

Tabellen skal forstås således: Igennem et livsforløb får kvinder, der bor i Danmark, i gennemsnit 1,75 børn.[5] Hvis halvdelen af de fødte børn er piger, skal fertiliteten være 2, for at der kan være lige så mange kvinder i næste generation – dvs. man får uændret befolkningstal. Den samtale fertilitet er 1,75, så folketallet ville på langt sigt falde – hvis det ikke var på grund af indvandringen.

Ser man på de grupper, der bor i Danmark i dag, ser man, at kvinder fra de etniske minoriteter på sigt nærmer sig etnisk danske kvinder. Etnisk danske kvinder får i gennemsnit 1,78 børn. Efterkommerkvinder fra ikke-vestlige lande får 1,84 børn – dvs. 3 pct. flere børn. Forskellen er med andre ord meget lille.

Leveforhold hos børn i de etniske minoriteter

I denne undersøgelse vil vi se nærmere på indvandrernes brug af dagtilbud. Brugen af dagtilbud kan i nogen grad være afhængig af, om forældrene – navnlig mødrene – er i beskæftigelse. Danmarks Statistik opgør erhvervs- og beskæftigelsesfrekvenserne fordelt på alder og køn for en række (men ikke alle) oprindelseslande.

Også familiens uddannelsesniveau, indkomstforhold m.v. spiller en rolle for brug af dagtilbud og fritidsordninger. Bilagstabel 4 viser nogle forskelle med hensyn til boligforhold, indkomst, tilknytning til arbejdsmarkedet m.v.

[5] Hvis man tager udgangspunkt i hvor ofte kvinder på de enkelte alderstrin fik børn i 2017.

Bilagstabel 4. Andel 0-17 årige, som bor i almennyttigt etagebyggeri, eller hvis mor har en svag arbejdsmarkedstilknytning fordelt på oprindelsesland

Oprindelsesland	Bor i etagebyggeri ejet af et almennyttigt boligselskab	Mor med svag arbejdsmarkedstilknytning (Mors erhvervs-indkomst under 100.000 kr.)	Gennemsnitligt antal 0-17 årige i familien	Gennemsnitlig ækvivalens-indkomst	Antal 0-17 årige
	Pct. af 0-17 årige				
Danmark	4,2	13,4	2,02	328.273	1.013.822
Norden	10,5	29	2,06	295.868	3476
Vesteuropa	9,2	21,9	2,14	320.976	6385
Østeuropa	21,1	30,5	1,94	223.215	30.345
Tyrkiet	43,7	42,8	2,18	184.244	12.439
Somalia	68,7	74,3	3,78	118.937	8171
Afrika i øvrigt	44,2	46,5	2,5	173.899	9647
Latinamerika	12,1	34,4	1,88	277.660	1174
USA/Canada	4,5	23,3	2,01	452.251	616
Afghanistan	46,5	59,8	2,71	155.902	5403
Sri Lanka	17,7	30,9	2,12	218.922	2615
Irak	42,9	68,5	2,45	159.097	9219
Iran	24,9	46	1,74	218.424	2917
Pakistan	39,9	45,2	2,53	167.592	5055
Syrien	39,5	74,4	2,31	119.496	6756
Asien i øvrigt	34,1	45,4	2,27	198.264	22.436
Oceanien	7,1	22,9	1,96	361.216	113
I alt	7,5	16,9	2,05	314.045	1.140.589

Kilde: Egne beregninger på grundlag af registersamkørsel i Danmarks Statistik

Det ses, at der er en langt større andel af børnene fra de etniske minoriteter, der bor i almennyttigt etagebyggeri, end tilfældet er for børn med etnisk dansk baggrund. Dette er en naturlig følge af, at familierne typisk er kommet til Danmark uden fx egen formue eller forbindelser, der kan være forudsætningen for at kunne købe et parcelhus eller komme ind i privat udlejningsbyggeri.

I tabellen er også angivet, hvor stor en del af børnene, der har en mor (eller far, hvis der er en enlig far), der havde en erhvervsindkomst på mindre end 100.000 kr. i 2016. Har man haft fuldtidsjob, vil man tjene mere end 100.000 kr. på et år. Tjener man mindre, kan det skyldes forskellige forhold, fx
- at man kun er på deltid

- at man lever af overførselsindkomst (som bl.a. kan være sygedagpenge, barselsdagpenge eller kontanthjælp)
- at man lader sig forsørge af sin ægtefælle.

Det ses, at især mødre fra de typiske flygtningelande, ofte har en svag tilknytning til arbejdsmarkedet.

Tabellen viser, at børn med ikke-vestlig etnisk baggrund i gennemsnit lever i familier, hvor der er *lidt* flere børn end i dansk-etniske. Børn med somalisk oprindelse skiller sig ud. De har i gennemsnit *mange* søskende. Endelig viser tabellen den gennemsnitlige ækvivalensindkomst.[6] Ækvivalensindkomsten er her beregnet med traditionelle "OECD-vægte", således at familiens, mors og samlevers samlede indkomst divideres med et antal personækvivalenter, hvor første voksen=1, anden voksen=0,7 og hvert barn tæller 0,5. Denne metode afspejler omtrentligt velstandsniveauet, når man tager højde for indkomst og familiestørrelse.

Det ses, at børn med oprindelse i udviklingslande gennemgående lever i familier med lavere indkomst end etnisk danske børn. Det gælder især børn fra de lande, hvorfra der er kommet mange flygtninge de senere år.

Ser vi endelig på familiernes uddannelsesniveau, viser bilagstabel 5, hvordan børnene fordeler sig, hvis vi ser på etnicitet og den *højeste* gennemførte uddannelse blandt familiens voksne.

[6] Vægtet med antal børn, der lever i familier med denne indkomst.

Bilagstabel 5. 0-17 årige fordelt på oprindelsesland og den højeste gennemførte uddannelse blandt familiens voksne

	Familiens højeste gennemførte uddannelse					
Oprindelses-land	Folkeskolen	Student	Erhvervs-mæssig/kort videre-gående	Mellemlang videre-gående/ bachelor	Lang videre-gående/ forsker	I alt
	Pct. af børn					
Danmark	7	2	38	30	23	100
Norden	8	5	20	28	39	100
Vesteuropa	6	4	26	19	44	100
Østeuropa	12	7	37	23	21	100
Tyrkiet	39	8	39	11	3	100
Somalia	46	10	32	7	5	100
Afrika	24	8	39	17	12	100
Latinamerika	15	6	27	20	32	100
USA/Canada	3	4	9	22	62	100
Afghanistan	33	13	31	13	10	100
Sri Lanka	21	11	44	14	10	100
Irak	29	12	31	17	11	100
Iran	17	9	28	25	21	100
Pakistan	22	12	29	13	24	100
Syrien	48	15	15	15	6	100
Asien	27	9	31	16	17	100
Oceanien	5	5	14	26	48	100
I alt	9	3	38	28	22	100

Kilde: Egne beregninger på grundlag af registersamkørsel i Danmarks Statistik

Det ses, at børn af indvandrere fra USA og Vesteuropa ofte lever i en familie med et højt uddannelsesniveau, mens forældrenes uddannelsesniveau ofte er lavt, hvis familien fx er fra Tyrkiet eller Somalia. For nogle lande kan tallene være præget af, at de voksne har en uddannelse fra deres hjemland, som ikke er *godkendt* i Danmark. Det gælder antagelig bl.a. en del syrere.

Bilag B. Etniske gruppers historiske brug af dagtilbud

Der er gennem årene lavet flere undersøgelser af, hvilken brug de etniske minoriteter gør af dagtilbud.

Man skal være opmærksom på, at de forskellige undersøgelser anvender forskellige afgrænsninger i forhold til etnicitet og alder. Som hovedregel tages der udgangspunkt i moderens etniske baggrund, men der kan også være andre afgrænsninger. Desuden kan oprindelseslandene være opdelt på forskellig måde. Alligevel kan man spore nogle udviklingstendenser.

1994

Bureau 2000 undersøgte i 1994 ved hjælp af registerdata brugen af dagtilbud sammenholdt med moderens fødeland.[7]

Nogle hovedresultater fremgår af bilagstabel 6.

Bilagstabel 6. Pasningsfrekvenser fordelt på moderens fødeland 1994.

Moderens fødeland	Pct. Børn i offentlige dagtilbud		
	0-2 årige	3-5 årige	6-9 årige
Danmark	56	86	61
Norden	50	84	61
Vesteuropa	47	74	45
Østeuropa	32	69	44
Mellemøsten, herunder Tyrkiet og Nordafrika	13	56	32
Afrika i øvrigt	31	72	46
Latinamerika	45	87	49
Nordamerika	35	87	49
Asien i øvrigt	29	61	38
I alt	53	84	59

I en senere rapport er pasningsfrekvenserne for skolebørn opgjort på 1 års alderstrin, jf. bilagstabel 7.[8]

[7] "Daginstitutioner for alle". Ventelisteudvalget. Bureau 2000. 1995.
[8] "Børn. Familie. Fritid". Ventelisteudvalget. Bureau 2000. 1997

Tabellen viser, at der i 1994 var en særdeles markant forskel i benyttelsen af offentlig pasning, hvis man sammenligner familier med baggrund i 3. verden med etnisk danske familier. Det gjaldt navnlig familier med mellemøstlig baggrund.

Det bemærkes, at der i 1994 var betydelige ventelister i mange kommuner. Tallene er derfor ikke kun udtryk for, hvilke familier, der har *ønsket* pasning. De kan også hænge sammen med, at nogle grupper har haft lettere ved at få plads end andre.

1997 og 2002

AEraadet offentliggjorde i 2004 en undersøgelse, der belyste de etniske minoriteters brug af dagtilbud i 1997. Undersøgelsen byggede på registerdata.[9] Bilagstabel 8 viser nogle hovedresultater.

Bilagstabel 8. Andel indskrevne fordelt på alder og familiens etniske tilhørsforhold, 1997 og 2002

Familiens etniske baggrund	1997	2002
Andel 0-2-årige i dagtilbud i pct.		
Dansk/europæisk etnisk baggrund	59,3	59,8
Etnisk baggrund i 3. verden	26,7	38,9
Alle børn	56,6	57,6
Andel 3-5-årige i dagtilbud i pct.		
Dansk/europæisk etnisk baggrund	89,6	95
Etnisk baggrund i 3. verden	65,4	85,7
Alle børn	87,7	94
Andel 6-9 årige i dagtilbud i pct.		
Dansk/europæisk etnisk baggrund	71,4	83,5
Etnisk baggrund i 3. verden	44,5	66,5
Alle børn	69,5	81,9

Kilde: Registerdata. Samkørsel til AEraadet.

Det bemærkes, at opdelingen af børnene i forhold til etnisk baggrund i denne analyse er sket på den måde, at familiens etniske baggrund regnes som den 3. verden, hvis *mindst én* af forældrene har etnisk baggrund i 3. verden.

Det ses også i denne undersøgelse, at børn fra familier med etnisk baggrund i 3. verden anvendte dagtilbud i mindre omfang end andre børn. Det er mest udpræget for de mindste børn og for skolebørnene. De etniske minoriteters brug af dagtilbud stiger imidlertid klart fra 1997 til 2002 – og synes også højere end i 1994. I 2002 er de ikke langt fra andre børn, hvis vi ser på børn i

[9] "Daginstitutioner – hvem er ikke med". Niels Glavind. AEraadet. 2004

børnehavealderen. For børn i dagpleje/vuggestuealderen og for skolebørn er der stadig en stor forskel.

Undersøgelsen så også nærmere på børnenes brug af dagtilbud, hvis vi ser på oprindelsesland. Resultaterne fremgår af Bilagstabel 9.

Bilagstabel 9. Andel børn i offentlig pasning efter børnenes alder og det land, moderen er indvandrer/efterkommer fra. 2002

Moderens etniske baggrund (land/landegruppe)	0-2 årige	3-5 årige	6-9 årige	10-13 årige	0-13 årige børn i under-søgelsen
	Andel i offentlig pasning/klub/SFO i pct.				
Danmark	60	95,2	81,1	35,1	701164
Norden	39,2	76,2	69,9	31	2255
Europa	36,3	80,1	59,3	21,9	13474
Tyrkiet	31,1	88,5	63,5	22	14567
Tyskland	29,6	81,5	51,2	17,3	1153
Nordafrika	29,8	68,9	47,9	18,4	3291
Afrika	51,7	92,5	83,3	54,2	2002
Somalia	42,6	80,5	59,1	26,8	5641
Asien	38,3	83,7	59,4	29,9	5265
Afghanistan	48,8	90,9	65,4	18,6	2493
Sri Lanka	42,7	94	61,4	17,4	2418
Iran	41,8	86,4	61,2	29	5971
Irak	49,9	91,5	72,7	35,4	2190
Libanon/Palæstina	36,2	89,1	56,4	24,5	7127
Pakistan	20	65,3	30,8	8	4685
Vietnam	38,6	92,2	64,4	24,9	2266
I alt	57,6	94	79	34	777450

Note: Tabellen medregner kun lande/landegrupper med mindst 1000 børn. Der er derfor ikke vist resultater for Nord- og Sydamerika samt Australien/Oceanien. De 1488 børn fra disse områder er med i gruppen "i alt".

Tabellen viser to ting:

For det første er der – navnlig for de 0-2-årige – stor forskel på etnisk danske børn og børn fra det øvrige Europa, når det gælder brug af dagtilbud. For det andet er der stor forskel på de ikke-europæiske lande. Hvis moderen fx er fra Irak, er der langt større chance for, at barnet kommer i dagtilbud, end hvis hun fx er fra Pakistan.

2008

Endnu en undersøgelse blev offentliggjort af AEraadet i 2010 på grundlag af analyse af 2008-data (Finansministeriets lovmodelregister).[10] Resultaterne ses i Bilagstabel 10 og 11.

Bilagstabel 10. Brug af dagtilbud blandt etniske minoriteter 2008. 1-2 årige

Forældrenes herkomst	Dagpleje	Daginstitution	I alt
	Pct. af børn		
Dansk	49,1	38,5	87,6
Efterkommer	9,1	50,9	60
Indvandrer, ikke-vestlige lande	17,1	45,8	62,9
Indvandrer, vestlige lande	26,5	37,0	63,5
Andet	29,0	45,5	74,5
I alt	44,7	39,6	84,6

Det bemærkes, at tabellen ikke omfatter 0-årige. De fleste 0-årige er på barsel.

Bilagstabel 11. Brug af dagtilbud blandt etniske minoriteter 2008. 3-5 årige

Forældrenes herkomst	Dagtilbud
	Pct. af børn
Dansk	96,2
Efterkommer	87,6
Indvandrer, ikke-vestlige lande	87,9
Indvandrer, vestlige lande	82,4
Andet	91,5
I alt	95,0

Tabellerne peger i retning af, at de etniske minoriteter i perioden 2002-2008 nærmere sig yderligere dansk-etniske familier. Når det gælder de 1-2-årige ses, at de etniske minoriteter foretrækker daginstitution frem for dagpleje i større omfang end de etnisk danske familier.

[10] "Social slagside i brug af dagtilbud – 1-5-årige uden dagtilbud". Mie Dalskov. Aeraadet 2010.

2014

Udlændinge- og integrationsministeriet har i 2016 offentliggjort en analyse af, hvilke børn, der i 2014 gik i dagtilbud.[11] Analysen omfatter børn, der er efterkommere – dvs. børn hvis forældre normalt vil være indvandrere eller efterkommere. Bemærk, at analysen anvender aldersgrupperne 1-2-årige og 3-4-årige. Analysen ser dels på ikke-vestlige lande generelt, dels på en række traditionelle flygtningelande. Nogle hovedtal fremgår af bilagstabel 12.

Bilagstabel 12. Efterkommerbørns brug af dagtilbud fordelt på etnisk baggrund 2014

Etnisk baggrund	1-2-årige	3-4-årige
	Pct. af børn	
Dansk	86	90
Ikke-vestlige lande i alt	75	91
Iran	84	94
Somalia	82	93
Vietnam	82	92
Bosnien	81	93
Irak	79	94
Libanon	79	93
Afghanistan	78	93
Sri Lanka	75	92

Det ses, at børn i børnehavealderen fra de etniske minoriteter kommer lige så meget i daginstitution som danske børn. Når det gælder de 1-2-årige børn er benyttelsen lavere. En del af forklaringen herpå er, at familier fra de etniske minoriteter i gennemsnit venter længere med at sende deres barn i dagtilbud end etnisk danske familier. Dette fremgår af bilagstabel 13, som bygger på en rapport fra Bureau 2000.

[11] "Integration i tal nr. 3". September 2016. Udlændinge- og integrationsministeriet.

Bilagstabel 13. Andel børn i offentlig pasning fordelt på barnets alder i mdr. og etnisk baggrund. 2014[12]

Barnets etniske baggrund	Alder i måneder						
	Under 6	6-7	8-9	10-11	12-13	14-23	24
	Pct. i offentlig pasning						
Dansk	0	2,5	18,3	64,8	86,1	89,4	91,4
Anden europæiske	0	2	9,3	37,4	57,2	68,8	71,8
Ikke europæisk	0	2,8	12,8	41,5	59,6	71,7	78,9
I alt	0	2,5	17,5	61,7	82,8	87	89,4

Kilde: Egne analyser af registerdata i Danmarks Statistik

Tabellen viser også, at den gruppe, der har lavest benyttelse af dagtilbud, er børn fra andre vestlige lande end Danmark.

[12] "Leger lige børn bedst". FOA. Bureau 2000. 2015.